

KÄLLAN TILL GOD FINLÄNSK MAT

ATRIA PRODUCENTER

2/2020

”Kvällslänken
är välförtjänt
gemensam tid”

EN VECKA PÅ GÅRDEN MÄNTAUSTA **15**

4

Led din gård genom information: Utveckla dessa tre punkter så blir ekonomin starkare.

20

Corona och undantagstillståndet: hur påverkar det oss och livsmedels marknaden?

21

En smart gård samlar in, analyserar och delar information: inbillning blir vetskap genom att jämföra.

Mot målen med information

Temat för detta nummer är data och att leda med information. Det är ett mycket träffande tema i dessa tider då hela världen kämpar mot Covid-19-viruset. Viruset, som fick sitt utbrott i Wuhan i Kina, överraskade världens alla hälsomyndigheter ända till FN:s underorgan WHO.

INGEN HADE INFORMATION eller tidigare data om viruset, så det fanns varken läkemedel eller tidigare erfarenhet för att hindra spridningen av det och ännu mindre för att bekämpa det. På så sätt blev viruset ett utmärkt exempel på något som även gäller oss: det man inte känner till kan man inte leda, utveckla eller reparera.

VI ÄR I ALLT STÖRRE UTSTRÄCKNING på väg mot en värld där en hög konkurrenskraft och möjlighet att klara sig förutsätter utveckling av alla delområden. Utveckling i sin tur är möjligt när vi är insatta i saker och ting. I praktiken innebär det att allt som kan mätas måste mätas, jämföras och analyseras – både i Atrias företag och på gårdarna.

ATRIAS PRIMÄRPRODUKTION arbetar hårt för att vi i framtiden ska kunna erbjuda våra gårdar jämförelsebar information som kan användas för utveckling. Vi har ännu inte lagt grunden, men när vi har gjort det vill vi i hög grad involvera gårdarna i ett nytt slags samarbete för att mäta, lagra och dela data.

Fokus ligger på ett digitalt språng i hela vår primärproduktionskedja.

VI HAR FÅTT EN GOD FÖRSMÅK av hur verksamhetssätten snabbt förändras nu under coronatiden, då vi har upprätthållit kontakterna på distans. Det skedde ofrivilligt, men lyckat och nästan i ett svep. Våra behov i den här digitala världen är dock mycket mer omfattande. Vi måste kunna utveckla olika delområden utifrån uppmätta resultat. Det kommer att utmana allas kompetens. Man måste kunna använda de digitala verktygen och utnyttja informationen som erhållits. Vi måste också vara inställda på att anta utmaningen.

ATRIAS GÅRDAR OCH PRIMÄRPRODUKTIONSFÖRETAGEN har under denna exceptionella vår visat att de har kontroll över situationen. Vi har på ett mycket lyckat sätt kunna sköta våra uppgifter, även om tiden i många avseenden har tvingat oss att förnya våra arbetssätt. Ni förtjänar ett stort tack för detta och jag önskar er alla en härlig sommar och tålamod under dessa exceptionella förhållanden. Tiden har visat att vi är samhällets viktigaste sektor, då en yttre kris kommer in i bilden.

Reijo Flink
verkställande direktör,
Atria Producenter och A-Foder

4

LEDNING GENOM INFORMATION:

”Anpassa investeringarna till gårdens kassaflöde och koncentrera dig på uppgifter som skapar mest tilläggsvärde”

Patrik Fingerroos, konsult för företagsledning KPMG Finland

21

TEMA
Lyft upp informationen från silon.

ATRIA
PRODUCENTER

Atria

Utgivare: A-Tuottajat Oy **Tryckeri:** Hämeen Kirjapaino Oy
Chefredaktör: Sanna Kivimäki **Redaktionsråd:** Kaisa Lehtimäki, Sinikka Hassinen, Niina Immonen, Ossi Hakala-Rahko, Marko Jokinen, Anne Rauhala och Susanna Vehkaoja. **Planering och ombrytning:** BSTR **Bilder:** Tuukka Kiviranta, Marjaana Malkamäki, Atria arkiv

ATRIA PRODUCENTER 2/2020

- 2 LEDARE**
Coronaviruset lärde oss att leda med information.
- 8 FRÅGEPAR**
Vilken nytta har man av ledning genom information?
- 10 GRAFIK**
Producentundersökningen visar på engagemang.
- 11 KOLBINDANDE JORDBRUK**
Effektiva och säkra skördar.
- 12 GÅRDEN SAMLAR IN DATA**
Vad behövs den till?
- 14 DET LÖNAR SIG ATT MÄTA PROTEIN**
Reagera snabbt på resultaten.
- 18 NY KRYDDNINGSFÖRPACKNING**
ger härlig biffyta.
- 20 CORONA OCH UNDANTAGSTILLSTÅNDET**
Hur påverkar det livsmedelsmarknaden?
- 26 FUNGERAR FODRET BRA HOS ER?**
Foderutvecklingen lyssnar på gårdarna.
- 28 BETESSÄSONGEN BÖRJAR**
Vad var behållningen från ifjol?
- 29 FEM BIOSÄKERHETSÅRD**
Hur skyddar du nötkreaturen mot sjukdomar?
- 32 UTVECKLINGSGRUPPEN SPARRAR SVINKEDJAN**
Gruppens verksamhet gjordes officiell.
- 33 SVAR PÅ UTMANINGAR MED DI**
Del 2: Mjolk- och blötfoderanläggningar.
- 34 SVINKEDJAN GJORDE ETT PRODUKTIVITETSHOPP**
Vad ska vi utveckla härnäst?
- 36 TILLÄGGSVATTEN FÖR GRISANDE SUGGOR**
Det förbättrar foderintaget och digivningsför mågan.
- 38 DATA FÖR FODERUTVECKLING**
behövs också från mellanuppfödningen.
- 40 MITT FAVORITRECEPT**
Hyllning till Entrecote.
- 41 FÖRLUSTERNA VID KONSERVERING UNDER KONTROLL**
Bekanta dig med konserveringsguiden.
- 42 FÄRSKA**
Nytt och aktuellt.
- 43 PERSONPORTRÄTT**
Atria Fjäder-kedjans fältchef Vincent Klutse.

TEXT: Patrik Fingerroos och Max Aro,
konsulter för företagsledning KPMG Finland

EKONOMIUTREDNINGAR FÖR SVIN- OCH NÖTKEDJOR

- Utredningsarbetena på svinsidan gjordes 11/2018–02/2019 och på nötsidan 06/2019–11/2019.
- Den centrala informationskällan var intervjuer som genomfördes med producenterna. På svinsidan var 17 gårdar med i projektet och på nötsidan 24.
- Gårdarna som deltog i projektet representerade centrala produktionsinriktningar för svin och nöt. I fråga om produktionsnivån låg gårdarna på båda sidorna av medeltalet och de hade olika företagsformer (Ab och jordbruksföretag).

Styr din gård med hjälp av daglig information

Många producenter är redan på toppnivå när det gäller djurskötsel och produktionsresultat. Men gårdarna har potential att stärka ekonomin ytterligare genom att leda gården med hjälp av information och att satsa ännu mer på aktiviteter som är viktiga för ekonomin. I den ekonomiutredning som gjordes för svin- och nötkedjorna framträdde speciellt tre punkter.

KMG genomförde under åren 2018–2019 tillsammans med Atria Producenterna varsin ekonomiutredning för svin- och nötkedjorna.

I projektet utreddes lönsamheten på gårdsnivå och identifierades gemensamma utvecklingsåtgärder på grundval av de bästa praxis som producenterna delade med sig av.

För utredningen intervjuades 17 svinproducenter och 24 nötproducenter. En av dem var **Jussi Hannuksela** från Teuva, som har ungefär 300 tjurar i slutuppfödning i sin ladugård.

– Jag deltog därför att det var intressant att se hur den egna gårdens resultat placerade sig jämfört med de andra. Skillnaden mellan gårdarna var stor, men de grundläggande utmaningarna tycktes oberoende av produktions-

inriktning vara ungefär samma för alla, säger han.

Producenterna gör ett utmärkt arbete och på många gårdar är det redan rutin att leda med information. Men slutsatsen av utredningen var ändå att gårdarna har potential att stärka sin ekonomi, i synnerhet genom att förbättra utnyttjandet av produktions- och utfodringsinformation för att planera och följa upp gårdens ekonomi och att förbättra effektiviteten.

Det viktiga är att den dagliga verksamheten har klara rutiner och är metodisk, medan man på vecko- och månadsnivån regelbundet bör analysera den egna verksamheten och på grundval av detta genomföra en fortsatt utveckling.

Enligt Hannuksela visade sig finansieringen av investeringar vara en av de största utmaningarna.

– Undersökningen visade att kostnaderna för att sköta lånen på många

gårdar var allt för höga i förhållande till rörelseresultatet. Till följd av detta blir gårdarna så tungstyrda maskinerier att de inte kan reagera smidigt på de förändringar som sker i världen, säger han.

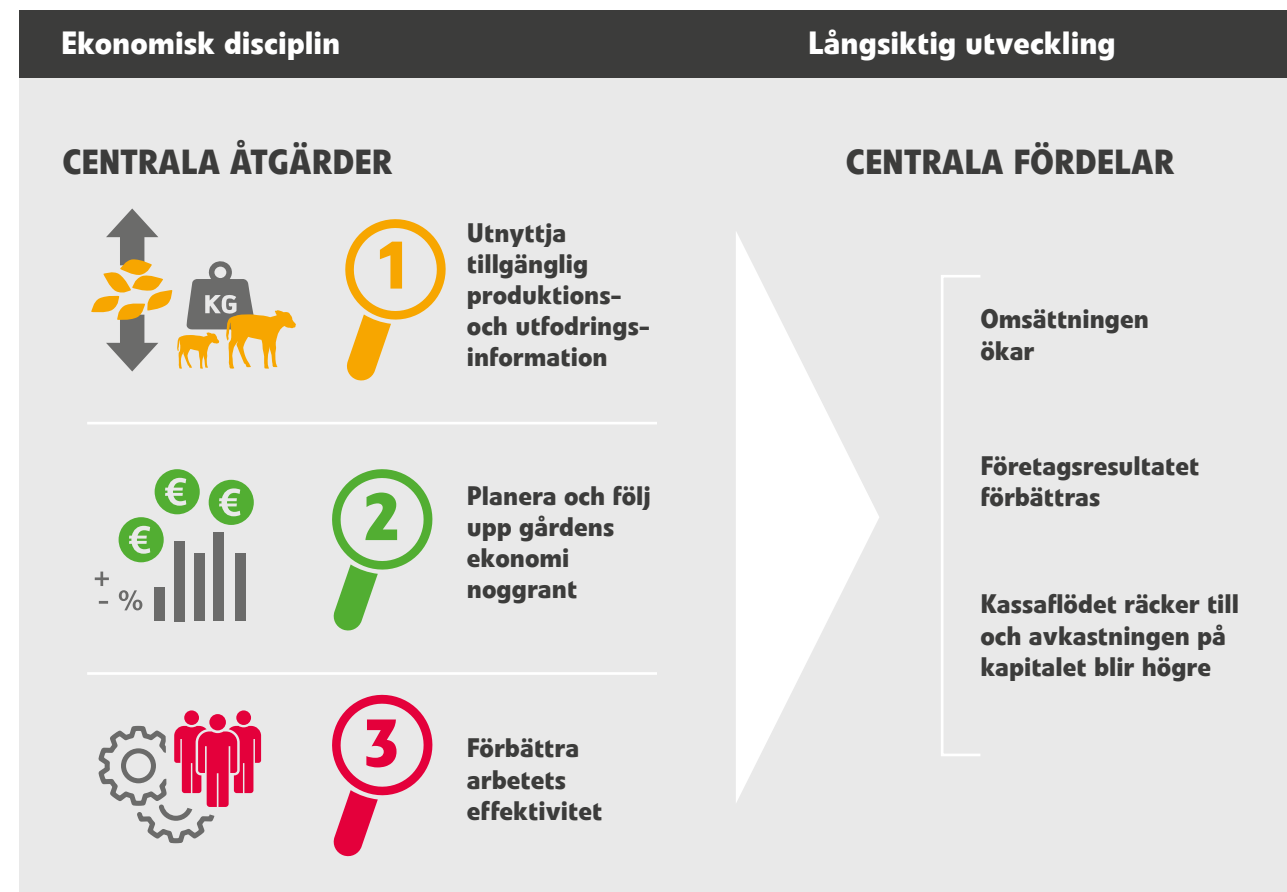
Men enligt Hannuksela var det däremot positivt att alla tycktes ha stark tro och övertygelse när det gäller den egna verksamheten.

– Det råder nog en positiv anda inom vår bransch, och det är ju den viktigaste förutsättningen för all slags utveckling, säger han.

VAD?

KPMG är ett världsomfattande nätverk av expertföretag som erbjuder konsulteringstjänster, revision samt skatterådgivning och juridiska tjänster.

Ledarskapets principer

DU STYR mot ett bättre ekonomiskt resultat genom att leda din gård med hjälp av daglig information.

1

Utnyttja tillgänglig produktions- och utfodringsinformation

Producenterna har potential både att förbättra kostnadseffektiviteten och att höja omsättningen genom att leda verksamheten med hjälp av den tillgängliga produktions- och utfodringsinformationen. Men trots det kan det hända att man ofta litar mer på fodrets uppskattade förbrukning i stället för att göra en närmare analys och man sätter sig inte i tillräcklig utsträckning in i produktionskostnaderna för de enskilda partierna.

DE MEST kostnadseffektiva gårdarna analyserar utfodringens effekt på tillväxten varje dag och genomför ständigt utvecklingsåtgärder på grundval av detta.

Centrala utvecklingsåtgärder för att förbättra produktionsresultaten och kostnadseffektiviteten är

Planera utfodringen så att den uppfyller varje djurgrupps behov (exempelvis enligt ålder, korrekt mängd spårämnen osv.)

Analysera utfodringskostnaderna regelbundet, jämför dem med produktionsresultaten och genomför hela tiden korrigeringar åtgärder utifrån informationen (exempelvis anpassning av foderblandningen)

Utveckla uppfödningförhållandena (exempelvis genom att förbättra ventilationen och belysningen) och följ systematiskt med djurens tillväxt (t.ex. regelbunden viktkontroll och jämförelse med tidigare uppfödningsskikt)

Centrala utvecklingsåtgärder för styrningen av ekonomin är

Ställ upp ekonomiska målsättningar, gör en budget och följ utvecklingen varje vecka och månad.

Konkurrensutsätt i synnerhet större upphandlingar (t.ex. entreprenader, energi) och sträva efter att göra inköpen i större partier för att utnyttja mängd- och logistikbesparingar, men ta trots det kassaläget i beaktande.

Anpassa investeringarna till gårdens kassaflöde och kapitallets prognostiserade avkastning. Utnyttja också tillgängliga verktyg och utomstående stöd vid utvärderingen av investeringar.

2 Planera och följ upp gårdens ekonomi noggrant

Planeringen och uppföljningen av ekonomin utkristalliserade sig också som ett utvecklingsområde, eftersom det ekonomiska kunnandet och ledarskapsnivån enligt utredningen varierar mellan gårdarna, budgeteringen är tidvis bristfällig och man följer inte helt och hållet upp kassaflödets och balansräkningens inverkan på gårdens verksamhet.

Dessutom är investeringsbesluten inte alltid rationella eller noggrant ekonomiskt övervägda, på nötsidan är maskinkapaciteten exempelvis ofta överdimensionerad i förhållande till skördearealen.

UPPFÖLJNINGEN AV GÅRDENS ekonomi bör vara fortlöpande och speciellt måste man se till att likviditeten är god.

3 Förbättra arbetets effektivitet

Speciellt på små gårdar har arbetsmetoderna länge varit oförändrade. Tydliga arbets- och ledningsprocesser samt rutiner saknas eventuellt, vilket gör arbetet ineffektivt.

Enligt utredningsarbetet utgör också manuella arbeten så som ströspredning, tvättning av avdelningarna eller mockning som tar mycket tid en utmaning på många gårdar. Många av producenterna utför största delen av arbetet själva, helt utan utomstående arbetskraft, även om det skulle vara lönsammare att ta en del av arbetet på entreprenad.

DE OLIKA arbetsmomentens effektivitet bör mätas. Följ utvecklingen och belöna framsteg.

De centrala utvecklingsåtgärder för att förbättra arbetseffektiviteten är

Planera arbetet på förhand, utvärdera nyttan och koncentrera dig på de uppgifter som skapar mest mervärde, så som produktionsplanering, analys av utfodringens resultat och uppföljning av ekonomin.

Definiera arbetstimmarna klart på dags- och veckonivå, ställ upp målsättningstider för de olika uppgifterna och gå igenom resultaten regelbundet.

Lägg om det är möjligt ut arbetsmoment med lågt mervärde, så som tvätt av avdelningarna, på entreprenad.

VEM?

Marko Övermark
kundrelationschef, Atria Svin

Mitt arbete består i huvudsak av produktionsutveckling i suggstallar. Vid sidan av att utveckla produktionsresultaten utarbetar jag i allt större omfattning även långsiktiga utvecklingsplaner i samarbete med gårdarna. Allt fler gårdar har anställda, vilket även påverkar mitt sätt att arbeta med utvecklingen av gårdarna.

Genom kunskap till kärnan

Hur utnyttjar du information och data i ditt arbete?

Jag hoppas att den tid som producenten tillbringar med mig gagnar hen på något vis. För att uppnå detta försöker jag redan i förväg sälla fram sådana data som kan vara nyttiga för gården. På så sätt kan vi snabbare komma till de väsentliga frågorna.

Vilken nytta har gården av kunskapsledning i vardagen?

På en gård finns det många arbeten. Trots det borde man emellanåt stanna upp och med hjälp av data betrakta helheten med öppet sinne. Det kan hända att man genom små modifieringar av rutinerna kan utföra arbetet effektivare – satsa mer på de svaga punkter som siffrorna avslöjar.

Hur styr data utvecklingen och samarbetet med gårdarna?

Jag har samlat ihop några producentgrupper som jämför resultaten sinsemellan. De kan jämföra sina uppmätta resultat med andras motsvarande resultat. Jag har märkt att producenterna får unik kunskap genom att samtala med varandra och jämföra sina arbetssätt och deras inverkan på resultaten.

Om du bara skulle få välja ett nyckeltal som gården ska följa upp, vilket skulle det vara?

Att bara följa ett nyckeltal säger ingenting om gårdens resultatkapacitet. Även om målet för just detta nyckeltal uppnås, vet man fortfarande inte om målet har uppnåtts på ett optimalt sätt. Man bör ha några nyckeltal som man följer upp regelbundet – och målsättningar för dem. Om man inte är nöjd med nyckeltalen, ska orsakerna kartläggas genom djupare analyser.

Det man inte vet har man inte ont av – eller?

Visst – det gör lite ont att upptäcka utvecklingsbehov. Men då har man ändå samtidigt hittat utvecklingspotentialen. Utan sådana upptäckter finns inte möjligheter att utvecklas. Och när man sedan har hittat en lösning kommer belöningen i form av en bättre produktion.

Det man inte vet har man inte ont av, sägs det, men vissa saker är det faktiskt bra att veta. Det är Atria Producenters kundrelationschefer Marko Övermark och Juha Ryhänen eniga om.

Hur utnyttjar du information och data i ditt arbete?

Jag är inte speciellt förtjust i onödigt arbete och därför har jag i mitt arbete försökt hitta, analysera och tillämpa den information och de data som finns tillgängliga så att jag kan göra rätt saker effektivt på det sätt som olika situationer kräver. Själv tycker jag att jag redan är ganska duktig på det.

Vilken nytta har gården av kunskapsledning i vardagen?

Kunskapsledning hjälper att oftare välja rätt och fatta rätt beslut i rätt tid. Exempelvis kan man genom månadsvis budgetering planera förfallodatumen för stora inköpsfakturer så att det med säkerhet finns pengar i kassan när fakturan förfaller.

Hur styr data utvecklingen och samarbetet med gårdarna?

Genom att utnyttja kunskap och data kan utvecklingsåtgärderna riktas in på det som har störst effekt med tanke på framsteg. När man till exempel ska lösa ett problem är det lättare att se orsakssambanden när man kan utgå från data. Då kan man snabbare rätta till saker och ting än om man bara följer magkänslan.

Om du bara skulle få välja ett nyckeltal som gården ska följa upp, vilket skulle det vara?

Driftsnetto. Det visar om själva produktionsverksamheten är lönsam och hur mycket man har kvar att leva på efter produktionskostnaderna för skatter, finansiering och avskrivningar.

Det man inte vet har man inte ont av – eller?

Det sägs så, men vissa saker är det faktiskt bra att veta. I slutändan kommer man alltid längre med kunskap.

VEM?

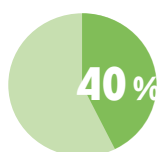
Juha Ryhänen
kundrelationschef för köttgårdar, Atria Nöt

Jag arbetar med slutuppfödare av nötkreatur, kalvuppfödningstalter och dikogårdar. Jag gör bland annat produktionsutveckling och ekonomiska kalkyler för gårdarna och planerar utfodringen.

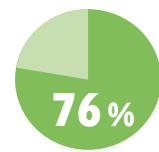
Producentnöjdhetssenkäten avslöjar engagemang

Med 2019 års producentnöjdhetssenkät mättes producenternas engagemang i olika företag i hela branschen, deras nöjdhet med företagets verksamhet och företagets image ur perspektivet för olika produktionsinriktningar. Sammanlagt besvarades enkäten av 2 050 personer. Senast gjordes enkäten 2017.

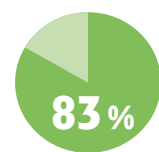
40 procent av mjölk-gårdarna, 76 procent av nötgårdarna och 83 procent av svingårdarna anger att A-Foder är deras viktigaste eller näst viktigaste kundrelation.

MJÖLKGÅRDAR

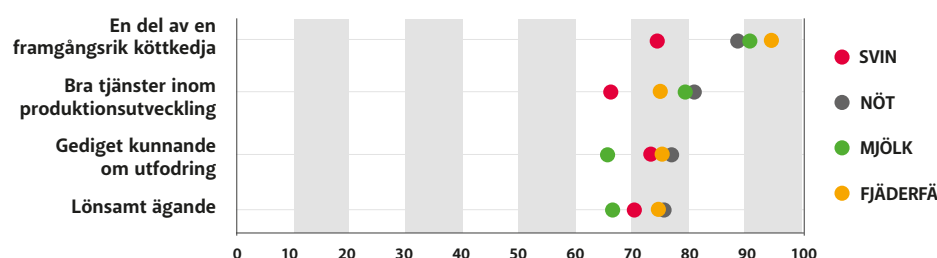
NÖTGÅRDAR

SVINGÅRDAR

Atria utmärker sig från den övriga branschen mest i fråga om framgångsrik köttkedja, tjänster inom produktionsutveckling, utfodringsexpertis och lönsamt ägande.

EGENSKAPER SOM PRODUCENTERNA FÖRKNIPPAR MED ATRIA

Producenter från olika produktionsinriktningar bedömer Atrias image jämfört med andra aktörer på skalan 1–5.

Atria utmärker sig positivt i fråga om ägandets lönsamhet.

3+

BETYG

Uppfattningen om Atrias konkurrenskraft är utmanande i förhållande till andra aktörer.

2,5

BETYG

Styrkor och utvecklingsobjekt enligt produktionsinriktning

MJÖLKGÅRDAR

Styrkor:

- smidiga funktioner
- pålitligt samarbetspartnerskap

Utvecklingsobjekt:

- uppskattning av producenten
- produktionsutveckling som partnerskap

NÖTGÅRDAR

Styrkor:

- tillförlitlighet och kontinuitet
- bra kundtjänst
- föregångare inom hållbar utveckling och ansvar
- smidiga funktioner

Utvecklingsobjekt:

- kontakter

SVINGÅRDAR

Styrkor:

- planering av utfodringen
- tillförlitlighet
- smidiga funktioner
- produktionsutvecklings-tjänsterna och produktionsrapporterna

Utvecklingsobjekt:

- hämtning av djur

FJÄDERFÄGÅRDAR

Styrkor:

- pålitligt samarbetspartnerskap
- föregångare inom djurens välbefinnande och skyddet mot sjukdomar

Utvecklingsobjekt:

- samarbetspartnerskap i utvecklingen av gården
- unghönskvaliteten

Effektiva och säkra skördar genom regenerativt jordbruk

I regenerativt jordbruk finns inga förlorare eftersom både bonden och miljön gagnas.

Under de senaste åren har många hört talas om regenerativt jordbruk. Det är ingen raketvetenskap, utan odlingsmetoder där jordmånen sköts regenerativt – samtidigt som man binder koldioxid från atmosfären i åkermarken. Regenerativt jordbruk ger odlaren många fördelar, till exempel säkrare och större skördar samt högre självförsörjningsgrad.

I praktiken går regenerativt jordbruk ut på att man inte bara tänker på vad man gör utan även på hur saker görs så att åkermarkens bördighet blir bättre i stället för sämre. Det viktiga är att man ser till de grundläggande förutsättningarna för åkern och därför står upp-rustningen av vattenförsörjningen och avlägsnandet av eventuell markpackning högst upp på listan.

Hörnstenarna inom regenerativt jordbruk är bland annat att störa jordmånen så lite som möjligt, att hålla marken grön året om och att maximera mikrobverksamheten. Det betyder bland annat att man minimerar jordbearbetningen, pla-

nerar växtföljden omsorgsfullt och noga överväger användningen av bekämpningsmedel.

Metoder som enkelt kan införas på alla gårdar är bland annat odling av baljväxter, användning av växter som binder näringsämnen, tillförsel av organiskt material i åkern, minskning av bearbetningen och att lägga till vallblandningar med flera sorter till växtföljden. En övergång till intensiv rotationsbetning hos betande djur är ett effektivt sätt att binda koldioxid och garantera tillräcklig tillgång till foder för djuren. Förutom att alla dessa åtgärder främjar bindningen av koldioxid bidrar de även till bättre bördighet och bättre kvarhållning av vatten och näringsämnen i åkern.

När regenerativt jordbruk blir vanli-gare innebär detta en ökad trygghet för hela den inhemska livsmedelsproduk-tionen eftersom beroendet av inköpsin-satser minskar och åkerns förmåga att producera skörd i varierande väderför-hållanden ökar. Koldioxid och mat odlas på samma åkrar. ■

Läs mer:

atria.fi/konserni/ajan-kohtaista/tiedotteet/2019/atria-ja-bsag-yhteistyohon--atrian-tavoitteena-on-hiilineutraali-ruoantuotanto

CARBON ACTION-PLATTFORMEN

- På Carbon Action-plattformen som startats av Baltic Sea Action Group och Meteorologiska institutet försöker man hitta sätt att påskynda inlagringen av koldioxid från atmosfären till åkermarken och vetenskapligt verifiera inlagringen.
- Inom Carbon Action samarbetar forskare, odlare och företag för att främja odlingsmetoder som binder koldioxid och odling med många fördelar.
- I arbetet medverkar 100 gårdar och forskningen bedrivs på åkrar där man producerar livsmedel.

www.carbonaction.fi

ÖSTERSJÖÅTAGANDET

- Atria har inlett ett Östersjöåtagande med Baltic Sea Action Group med målet att tillsammans med Atrias avtalsproducenter och A-Foders avtalsbönder förbättra en miljömässigt hållbar livsmedelskedja och husdjursproduktion.
- Åtagandet utgör en del av Atrias ansvarsstrategi med vilken Atria eftersträvar en kolneutral livsmedelsproduktion.
- Åtagandet har tre huvudpunkter:
 - Att minska husdjursproduktionens miljöpåverkan genom att optimera utfodringen och användningen av råvaror
 - Att utveckla samarbetet mellan husdjursgårdar och växtodlingsgårdar; till exempel användning av gödsel och odling av proteinväxter
 - Att förbättra markens bördighet och effektivisera inlagringen av koldioxid

EN AV METODERNA inom regenerativt jordbruk är att använda lättare jordbearbetningsmetoder.

Kunskap som stöd i genomförandet av strategin

Ju mer digitaliseringen sprider sig desto mer information finns att tillgå. Vad behöver vi all denna information till?

Miljöfrågor och klimatförändringsaspekter, befolkningsökningen och förändringarna i samhället kräver effektivare verksamhet med färre resurser inom livsmedelskedjan. Samtidigt fluktuerar efterfrågeprognoserna mer än tidigare och snabbare på den internationella marknaden.

Också konsumenternas preferenser varierar och konsumenterna ställer allt högre krav. Konsumenten vill ha allt personligare mervärde i fråga om maten, bättre spårbarhet och mer information om matens ursprung och innehåll än bara gårdens namn på förpackningen.

Den framtida verksamhetsmiljön ter sig alltså utmanande. Vi behöver information för en mer planmässig och bättre styrd produktion. Med hjälp av information kan vi lättare fatta beslut och lära oss av det vi gör.

Verksamhetsmiljön kräver också snabb och flexibel verksamhet och därför måste informationen både kunna användas för prognoser och ge oss signaler om vilka ändringar som behövs innan vi har valt fel riktning för verksamheten. Ny teknologi kommer att hjälpa oss med dessa utmaningar, men det krävs också kunnande och investeringar.

VI SAMLAR DATA – FÖR VAD?

Data ackumuleras genom att systematiskt mäta och dokumentera verksamheten. Största delen av arbetet ingår redan i de lagstadgade kraven. Mycket data finns även inom djurförmedlingen,

slakteriet och de registreringar som görs på Producentens arbetsbord.

Med hjälp av alla dessa delar kan vi samla och förädla data till rapporter, mätare och referenstal från produktionsutvecklingen. Dessutom har vi kunnat genomföra spårbarheten på gårdsnivå ända till köttförpackningen.

När man samlar in nya data är det alltid viktigt att fundera på detaljnivån och på vad som är väsentligt. Olika teknologier hjälper oss även med analyserna, men i slutändan är det dock alltid människan som måste komma fram till vilka element i verksamheten som måste utvecklas och hur.

VILKA MÅL HAR DU OCH HUR MÄTER DU DEM?

I den egna verksamheten är det bra att fundera på vilka som är de mest väsentliga och kritiska framgångsfaktorerna som kontinuerligt måste följas. Ett sätt att betrakta mätarna är att dela in det som mäts i olika målsättningskategorier: till exempel ekonomiska mål, mål för den externa och interna effektiviteten, utvecklingsmål.

De ekonomiska målen kan vidare delas in i lönsamhet, soliditet och likviditet. Målsättningarna för den externa effektiviteten beskriver förhållandet till verksamhetsmiljön: vilka krav ställs på den egna gården för att uppfylla de krav som verksamhetsmiljön ställer. Dessa krav kan till exempel vara kvalitetskrav från konsumenten, Atria eller slutuppfödaren av kalven eller grisen. Målsättningarna för den interna effektiviteten

”Mäter jag rätt saker och får jag ut största möjliga nytta av mina data?”

DETTA KAN VI UPPNÅ GENOM DATA

- Fakta för beslutsfattandet
- Förbättra effektiviseringen
- Bättre och jämnare kvalitet
- Ökat ansvarstagande
- Bättre välbefinnande för djuren
- Kostnadsbesparingar
- Utveckling av produktionen
- Utveckling av avkastningen

har att göra med processerna på gården och förhållandet mellan insats och avkastning. Det fjärde perspektivet, utvecklingsmålen, har att göra med den framtida framgången och ofta är dessa svårast att definiera och mäta.

Atria Producenter har för närvarande inte möjlighet att skapa mätare och referensvärden för alla dessa mål, eftersom vi inte har tillgång till de data som behövs för detta. Vi deltar dock mer än gärna i arbetet för att utveckla rapporteringen tillsammans med producenterna och våra intressegrupper.

Just nu pågår ett försök där vi samlar in arbetstimmarna i olika arbetsmoment på svingårdar. Detta kommer att ge oss mycket värdefull referensdata för gårdarna som kan användas för att hitta nya bra arbetssätt och möjligheter att sänka kostnaderna.

PÅ VILKA SÄTT ANALYSERAR OCH UTVECKLAR DU?

Jag själv anser att kunskapsledning består av de ovan nämnda stegen: man beslutar målsättningarna och väljer hur dessa ska mätas, varpå nästa steg är att följa upp, analysera och göra konkreta utvecklingsåtgärder. Allt detta är genomförande av gårdens strategi. Var och en genomför säkert dessa saker på olika sätt, som man själv väljer, men då och då är det bra att fundera på om man får ut största möjliga nytta av sina data, om man mäter rätt saker och hur resultaten från uppföljningen av mätarna omsätts i praktiken på gården. ■

Det lönar sig att mäta proteinet

Spannmål är inte bara en viktig energikälla för svin, den är också en bra proteinkälla. Upp till två tredjedelar av proteinet i fodret kan komma från spannmål. Därför måste man känna till spannmålets proteinhalt.

Huruvida man behöver mäta spannmålets proteinhalt beror på gårdens strategi för spannmålshantering. Om spannmålen hanteras partivis, bör man ha en analys av varje parti och en motsvarande utfodringsplan. Då räcker det med ett prov från blandningssilon och en plan baserad på analysen av detta prov.

Att följa spannmålets proteinhalt är svårast i de fall där man hela tiden byter till ett nytt spannmålsparti. På en stor svingård räcker en lastbilslast spannmål en vecka. Ofta är tiden mellan lastens ankomst och dess användning i

”Det lönar sig att justera utfodringen baserat på tidsenliga data.”

utfodringen så kort att man inte hinner ta provet, skicka in det för analys och reagera på analysresultatet.

Då kan svaret vara en analysator på gården. Om spannmålets proteinhalt varierar kan detta beaktas i planeringen av utfodringen genom att upprätta en plan för flera resultat samtidigt. Då vet man

på gården genast hur man bör reagera på variationer i spannmålskvaliteten.

På spannmålets proteinhalt inverkar bland annat sort, gödsling och tillväxtförhållanden. Variationen kan lätt vara två procentenheter även mellan spannmålsklass som producerats samma år. I köttsvinfoder innebär en sådan skillnad 1,5–2,5 euro per utfodrat svin.

Överutfodring av protein är inte lönsamt. Om svinen däremot inte får tillräckligt mycket protein leder detta till förluster bland annat på grund av sämre daglig tillväxt och fodrets nyttograd samt sämre köttighet. ■

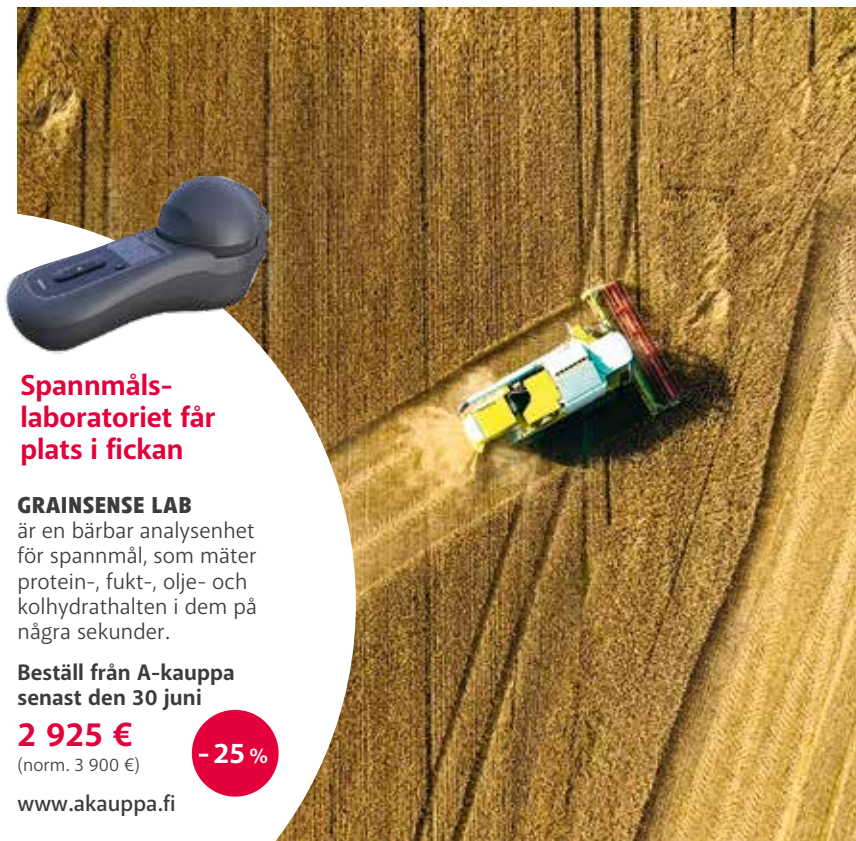
”Halten varierar förvånansvärt mycket”

Av den spannmål som Sikana Oy använder kommer en del från egna eller utarrenderade åkrar och en del från butiken. Sikanas ägare **Markku Puska** säger att spannmålets proteinhalt har uppmätts på gården med en GrainSense-apparat två gånger i veckan under vintern.

– Provtagningen och analysen tar inte så mycket tid, kring 10–15 minuter per omgång. Halten varierar förvånansvärt mycket i olika partier, säger Markku.

På Sikana överförs analysresultatet omgående till blandningsanvisningen. Atria Svins inköpschef Pasi Pohjois-Koivisto har utarbetat utfodringsplaner för gården för flera olika proteinhalter i spannmålen. Om den uppmätta halten avviker 0,5 procentenheter eller mer jämfört med den föregående mätningen, ändras utfodrens utfodringsplan med en gång.

Den snabba reaktionen har enligt Markku haft en positiv inverkan på produktionsresultaten: både spannmålets nyttograd och köttprocenten har förbättrats.

Spannmåls-laboratoriet får plats i fickan

GRAINSENSE LAB är en bärbar analysenhet för spannmål, som mäter protein-, fukt-, olje- och kolhydrathalten i dem på några sekunder.

Beställ från A-kauppa senast den 30 juni

2 925 €
(norm. 3 900 €) **-25 %**

www.akauppa.fi

PRODUCENTENS ÅR

I artikelserien En vecka på gården följs vardagen på fyra gårdar under olika årstider. Varje gård presenterar sig i tur och ordning i Atria Producenter-tidningen och de tre andra berättar på webb-platsen om hur det går.

Läs hur veckan varit på de andra gårdarna: atriatuottajat.fi/viikkotilalla

Kalvarnas drickutfodring och nätträning

Trots Coronasituationen fortsatte arbetet på Mäentausta gård i normala banor genom att ta hand om kalvar, tjurar, utfodringsgångar, arbetsmaskiner och den egna konditionen. Förhoppningsvis blir familjens gemensamma resa till stugan också av på sommaren.

”Efter en långdragen kamp drack alla kalvar till slut”

PÅ GÅRDEN MÄENTAUSTA

FÖRETAGARE: MTY Lahtinen Eija, Iida och Pekka.

FAMILJ: re vuxna barn. Mellandottern Iida är med i företaget, medan yngsta sonen Oskari studerar till agronom i Vik och förstfödda dottern Emmy arbetar inom turistnäringen. På gården arbetar även Iidas make Teemu, som för tillfället studerar till landsbygdsföretagare i Mustiala.

PRODUKTIONSINRIKTNING: Nötköttproduktion. Från ung- till slaktkalvar, sluttuppfojdning av biffstjurar 650 tjurar på gården.

ÅKER: ca 225 hektar i ekologisk odling.

GRUNDAT: Pekka köpte gården av sina föräldrar 1986. Eija slutade sitt arbete på daghem för att arbeta på gården 1998.

MÅNDAG ☁️

Sedan januari har Pekka varit sjukledig på grund av en höftoperation, så en avbytare vikarierar honom på gården. I början av året inledde Pekka agrologstudier i Tarvaala, så sjukledigheten har använts för skolarbetet. Dessutom inledde Iidas sambo Teemu en sju månaders studieledighet, så Teemu deltar dagligen i arbetet på gården.

I början av veckan var det Lasse, som också gör entreprenörsarbeten på gården, som var avbytare. Avbyterna bereder sörpa samt breder dagligen ut halmströ i lösdriftsladugård A och B. Dessutom hör putsning av vattenkopporna och plogning av sörpa fyra gånger om dagen till de dagliga arbetsuppgifterna. Eija sköter plogningen och ser efter tjurarna på eftermiddagar och kvällar.

På måndag hade Eija en ledig dag, som gick åt till att packa de första jordproven, ta en joggingtur och ringa till familjens barn.

Iida planerade gödselkörningen för nästa vecka och tog hand om kalvarna som kom i slutet av vecka 22. Till skötseln av kalvarna hör tillredning en ny dryck varje dag, att mäta febern på dem vid behov och att se efter hur alla mår. Dessutom körde Iida utfodringsgången och liggsidan tom i lösdriftsladugård D. Utfodringsgångarna körs i varje lösdriftsladugård med tre till fyra dagars mellanrum och till slut kör man in sand i dem så att tjurarna inte halkar. Liggsidorna i D- och C-lösdriftsladugårdarna körs tomma med åtta dagars mellanrum och i dem använder man torv som strö. Körningarna görs med hjullastare.

På morgonen servade Teemu såningsmaskinen, men eftermiddagen använde Iida och Teemu till att ta de sista 29 jordproven.

TISDAG ☁️

Vardagsmorgnarna börjar alltid 7.30 med frukosten som Pekka tillreder. På måndagsmorgonen planeras den kommande veckan tillsammans, men nu inleddes vardagsveckan på grund av påsken först på tisdag. För att få lite avbrott i vardagen försöker man hålla

helldagarna relativt stressfria när det gäller arbetet.

Genast på morgonen förde Eija och Pekka Case-traktorn till Björneborg för service av luftkonditioneringen. Iida körde A- och B-lösdriftsladugårdarnas utfodringsgångar, fyllde på barktäckning i kalvarnas utomhushage och städade gården med hjullastaren. I övrigt gick morgonen åt till att ta hand om kalvarna. Det var lite problem att få några av kalvarna att dricka, men till slut drack de alla.

På eftermiddagen besökte Iida och Teemu den lokala däckhandlaren, eftersom Massen behövde nya framdäck och Iidas bil nya sommarkäck. Eija för sin del gick igenom öronmärkena på tjurarna som ska skickas till slakt och jag antecknade vem som är i vilket bås. Dessutom sorterade hon korten för tjurarna som ska skickas iväg färdigt enligt bås, så att allting ska gå lätt på avhämtningsdagen.

Teemu och Teemus pappa, Make, repareerade och bytte ut de mest slitna delarna på såningsmaskinen.

På kvällen tog Eija en promenad med sin kompis. Iida och Teemu tog också en promenad, eftersom de hade slagit vad om längden på en viss runda – ingen av dem vann.

ONSDAG ☀️

Teemu körde båda gångarna i lösdriftsladugård-C, och därefter började han reparera gårdens gamla hjullastare. Han hoppas på att få den gamla hjullastaren i skick så att den skulle kunna föras till gödselområdet som befinner sig sex kilometer bort.

Iida tillbringade morgonen med kalvarna och med att göra i ordning kalvarnas sjukbås.

På eftermiddagen kom 26 nya kalvar, av vilka fem var kor. Korna stannade för en natt på besök i kalvladugården. Endast fyra av kalvarna behövde ett band för vattenautomaten, vilket var en trevlig överraskning, eftersom kalvarna ofta är stressade när de kommer till en ny gård och att sätta på bandet ökar stressen ytterligare.

På kvällen hämtade Eija och Pekka Case-traktorn från luftkonditioneringsservice i Björneborg. På kvällen gjorde Iida

kroppsvård-träning över Facebook-live, eftersom gruppmotionstimmarna har tagit paus på grund av coronasituationen.

TORSDAG ☀️

Morgonen tillbringades igen med kalvarna. Eija och Iida gjorde de nya kalvarna bekanta med nappflaskan. Några av kalvarna var snoriga och trots att de inte hade feber, flyttade vi dem till sjukbåset för säkerhets skull.

Teemu gjorde underhåll på harvarna och plogarna och fortsatte att reparera den gamla hjullastaren – och han fick igång den.

På eftermiddagen kom det 17 kalvar till och kokalvarna fortsatte sin resa till en annan gård.

På kvällen tränade Iida med kettlebell på Facebook-live och Eija tog en joggingtur. Dessutom hade Iida på kvällen en fjärrpalaver med läraren angående avhandlingen. Iida studerar till agrolog i Seinäjoki.

FREDAG ☀️

Jussi kom som avbytare för resten av veckan. Jussi har varit avbytare på gården i 29 år, det vill säga ända sedan Iida föddes.

På morgonen hade Eija tid till ögonläkaren i Åbo och Pekka följde med som sällskap.

Iida skötte om kalvarna. En del av dem tänkte under inga omständigheter gå med på att dricka, men efter en lång kamp drack de alla till slut. Teemu började med tömningen av lösdriftsladugård-A och Iida slutförde jobbet. Lösdriftsladugård A strös dagligen med halm, men den töms också med tre veckors mellanrum så att liggsidan ska hållas torr. Dessutom körde Iida utfodringsgången i lösdriftsladugård D.

På eftermiddagen sade Massen framför fodervagnen upp kontraktet. Man beslöt att spanna Case-traktorn framför fodervagnen. Men i samma ögonblick gick Case-traktorns vattenpump sönder. Man fick alltså byta till Valtran framför fodervagnen. Iida och Teemu åkte till Björneborg för att hämta reservdelar till traktorerna och hade en träff i bilen genom att beställa mat från Wolt. Eija och Pekka förde resten av jordproven till posten.

På kvällen tog Iida och Teemu en lång skogsrunda och Eija gjorde en ansiktsbehandling hemma.

LÖRDAG ☀️

Morgonen tillbringade Iida och Eija med kalvarna. 27 kalvar drack inte – det var frustrerande, men till slut gick alla med på att dricka.

Teemu bytte vattenpumpen på Case-traktorn, tog bort Valtran framför fodervagnen och satte dit Casen istället.

På eftermiddagen hämtade Teemu ett lass höstbalar från Kauvatsa och Ida sommarbalar från Häyhtiönmaa. På gården gör man på hösten också foder i stuka, vilken förutom balarna används i sörpan från december till slutet av april. Eija fortsatte med kontrollen av öronmärkena på tjurarna som ska skickas till slakt och med sorteringen av djurkorten.

På kvällen kom familjens yngsta, Oskari, på besök med sin flickvän Inkeri och bytte till sommarkäck på Eijas och Pekkas bilar. Familjens förstfödda, Emmi, som bor med sin make Richard i Esbo, har man på grund av Coronasituationen inte kunnat träffat på två månader.

SÖNDAG ☀️

Som de föregående morgnarna tillbringades också den här tillsammans med kalvarna. Största delen av kalvarna hade nu druckit självständigt. Två kalvar var lite snoriga, men utan feber, så de flyttades till sjukbåset för att krya på sig. Dessutom satte man i kalvladugården i båda basen upp nya draperier framför dörren till hagen, så att det inte drar inne på liggsidan.

På eftermiddagen tömde Iida utfodringsgången på vänstra sidan och liggsidan i lösdriftsladugård C tom medan Teemo hämtade två lass sommarbalar.

På eftermiddagen hämtade Eija och Pekka träolja för sommarstugans terrass i Björneborg. Sommarstugan är belägen ungefär tio kilometer från Eija och Pekka. Förhoppningsvis kan hela familjen igen samlas i stugan på sommaren.

På kvällen tränade Eija där hemma medan Iida och Teemu sprang en runda i skogen i närheten. ■

UR EXPERTENS PERSPEKTIV

”Det finns alltid många möjliga infallsvinklar”

”Världens gång måste ses ur ett större perspektiv”, sade Veikko Huovinen en gång i tiden. Under vårt besök på Mäentaustas gård en vardag funderade vi på många saker, även ur ett större perspektiv.

Till en början gick vi igenom året som gått och årets rapporter. Från sluttuppfödningens avkastningsrapport kunde vi till vår glädje konstatera att svinnet på gården är mycket litet. Vi granskade även utfodringsförsöket som gjordes med biffstjurarna i somras och höstas. Och av allt att döma har förändringarna fungerat bra, vilket innebär att samma linje kan följas även den kommande sommaren.

Vi blickade inte bara bakåt, utan även framåt i tiden: utvecklingen på nötkreatursmarknaden och tillräckligheten av kalvar när antalet kor minskar. Gården har begränsade möjligheter att själv påverka dessa frågor och därför är det bättre att fokusera på att sköta produktionen och gårdens angelägenheter så bra som möjligt.

Och sedan avvek samtalet till hur de nuvarande byggnaderna skulle kunna utnyttjas i någon annan typ av produktion. Trots att det inte finns några planer på att byta produktionsinriktning, finns det alltid många möjliga infallsvinklar när det gäller utvecklingen av gården. På Mäentaustas gård är man dock fast övertygad om att finländskt nötkött kommer att finnas på tallrikarna även framöver.

Tuomas Uusitalo
kundrelationschef Atria Nöt

Glädje **med kryddor**

De nya kryddningsförpackningarna för griskött gör det enklare i konsumentens kök och minskar samtidigt mängden plastavfall.

Plopp, säger den mjuka plastförpackningen när den färdiga kryddblandningen rullas in i köttet. Detta är början på en ny era, när det är ännu enklare att krydda köttet utan att man behöver kladda ner hela köket.

De första av Atrias nya kryddningsförpackningar kom till affärerna i slutet av april, och man förväntar sig att de kommer att bli grisfantasternas nya favorit under sommarens grillsäsong.

– Utbudet av griskött har länge varit ytterst traditionellt, så vi ville förnya det och erbjuda modernare smaker, berättar Atrias produktgruppschef **Eeva Juva**.

Inspiration till de nya smakerna har man funnit i världens matrender. Kryddorna måste naturligtvis passa till gris och man ville också behålla traditionella grillsmaker.

De nya smaker som valdes i det första skedet är ingefära-lime, äpple-cider samt BBQ Hickory. Dessutom görs en produkt för Kesko som kryddas i den japanska tonkatsu-stilen.

TREVLIGT I PROVKÖKET

Enligt Juva är konsumenterna ofta lite osäkra när det gäller kryddning av griskött. Men i utbudet av marinerat kött har man saknat förnyelse.

– Dessutom har vi märkt att konsumenten vill se köttet när köpbeslutet fattas. Därför är produkter som är täckta av ett tjockt lager marinad inte alltid så lockande.

Lösningen var att göra kryddningen så enkel att vem som helst klarar av det. I den nya förpackningen följer en lämplig kryddblandning med och den kan blandas in i köttet när man önskar.

– Vid konsumenttesterna av förpack-

Eeva Juva

ningarna märkte vi att kryddningen förutom att den är enkel också är rolig. Det är ovanligt att en förpackning ger upphov till så mycket spontan glädje, som det gav att ploppa in kryddblandningen i köttet, säger Juva.

Biffytan får smak redan på en timme, men om man vill kan man också låta köttet få smak över natten.

EN HELT NY FÖRPACKNING

Samtidigt som man söker ett modernt och avslappnat sätt att närma sig världen av smaker och matlagning, vill Atria också minska på mängden plastavfall.

– Det var uppmuntrande när vi lyckades förnya köttfärsförpackningen för några år sedan. Vi märkte att man kan förändra konsumenternas vanor genom en betydande förnyelse av förpackningen, konstaterar Juva.

Utgångspunkten för de nya krydd-

”Utbudet av griskött har länge varit ytterst traditionellt, så vi ville förnya det.”

ningsförpackningarna är ett mjukt plastomslag, som ger en femtedel mindre plastavfall än i de tidigare hårda plastförpackningarna.

Den nya förpackningen är planerad i samarbete med förpackningsmaskinsleverantören och är mönsterskyddad.

LÄTT OCH BEHÄNDIG

För konsumenten är också förpackningens funktionalitet viktig. I den nya förpackningen tillverkad av mjuk plast är produkterna förpackade i vakuum, så inget onödigt utrymme tas upp.

När den mjuka förpackningen är tom tar den också mycket mindre utrymme i soporna än en hård plastask. Naturligtvis tar den nya förpackningen också mindre utrymme i inköpskassen och i kylskåpet.

– I sommarköket är det också trevligt att man inte behöver ett separat kärl för marineringen. Allt förblir snyggt och rent och ingen onödig disk uppstår.

Den nya typen av förpackning uppfyller många konsumenters behov i och med att den är ekologisk, lättanvänd och behaglig för ögat.

– Mängden förpackningsmaterial har minimerats, man kan se köttet före köpet och de färdigt uttänkta smakvärdarna borgar för succé. Med hjälp av den här förpackningen blir matlagningen avslappnad och kul. ■

Atria Mästare Ismos

Bbq Hickory-grisfilébiffar

& grillad lök och morot, grillpotatis samt kålsallad

2 pkt Atria Filébiff av gris med BBQ Hickory-kryddsås
1 knippe sommarlök
2 knippen färska morötter
2 pkt Atria Smör-Dill Grillpotatis
1 ask Atria Vinaigrette Kålsallad
ca 150 g smör
salt
dragon

Rulla in kryddsåsen på biffarna och låt dem marineras åtminstone i en halvtimme. Grilla köttet klart och låt det dra en stund före serveringen.

Tvätta sommarlökarna och hacka en av dem med stjälken. Blanda in

lökhacket och en klick smör bland grillpotatisarna i formarna. Ställ potatisformarna att värmas på grillen. Blanda om då och då.

Klyv resten av sommarlökarna. Skär bort eventuella gröna ändar och tvätta morötterna. Grilla lökarna och morötterna. Smält resten av smöret och blanda i salt och hackad färs dragon eller torkad dragon. Smörj till slut morötterna med smält smör. Placera biffarna, löken och morötterna på ett serveringsfat och servera med grillpotatisen i formarna och den krispiga kålsalladen.

Coronan tar oss utill en ny värld

TEXT: Lea Penttilä

Distansarbete och matinköp på internet intresserar finländare som coronaviruset har tvingat stanna hemma. Atria lever med i förändringen genom att erbjuda hemmakockarna smidiga och snabba lösningar.

Hamstring av matvaror har den senaste tiden setts i både stormarknader och mindre affärer. Coronaviruset har i ett svep introducerat finländarna till matinköp på internet. Förra året var webbhandelns andel av matafärernas försäljning endast 0,6 procent, men i år har Kesko meddelat upp till fem procentandelar under krisen och även S-gruppen har berättat att volymerna har varit 2,5-faldiga jämfört med tidigare.

Enligt en konsumentundersökning som Finsk handel färdigställde nyligen har 60 procent av finländarna dragit ned på all slags fysisk närvaro i affärer. En dryg femtedel av konsumenterna är villiga att testa på och öka sina matinköp på internet. Speciellt ivriga är personer under 35 år bosatta i huvudstadsregionen och Nyland. Vid sidan av barnfamiljer mitt i livet som har ont om tid är nu även personer som fyllt 65 år intresserade av att prova på att handla digitalt.

Livsmedelsmarknadens webbtrend bekräftas även av restauranger som i krisens öga har byggt upp webbutiker samt avhämtnings- och beställningsfunktioner. Atria har vid sidan av webbutiker för konsumenter sin egen köttaffär som kanal.

– Täckande produktinformation med bilder styr valen på internet. Det är det vi satsar på, säger forskningschef **Jukka Saarenpää** när han beskriver förändringen för Atrias del.

EGEN MATKEDJA KOMMER TILL HEDERS

Under coronakrisen har en miljon finländare arbetat på distans och det lär bli vanligare även efter att epidemin har ebbat ut. När måltiderna på jobbet minskar marknadsför restaurangerna erbjuder tjänstvilligt mat till hemmen.

– Med distansarbete växer marknaden för enkla produkter. Vi håller ett vaksamt öga på utvecklingen när konsumtionen av färdigrätter och snabb matlagning

ökar. Enkelhet och upplevelser har skapat tillväxt i Food Service-sektorn som kan stärkas trots distansarbetet och konjunkturnedgången. Det är viktigt för oss att känna till den marknaden.

Klimatdebatten som rörde om i grytan under förra året gjorde att den långa alliansen mellan köttkonsumtionen och en högre levnadsstandard fick sig en knäck. Saarenpää tror därför att lågkonjunktorens påverkan inte återspeglas på köttkonsumtionen på samma sätt som under gångna år.

– Kött i sin grundläggande form är kanske inte längre en lyxprodukt. Till exempel har konsumtionen av malet kött ökat kraftigt nu under krisen.

Corona har inte bara vänt om vardagen, utan även värdegrunden.

– Undantagsförhållandena har ökat uppskattningen av den nationella livsmedelskedjan. Man har vaknat till insikt om att en global kris kan hota vår livsmedelsförsörjning och därför är det bra att ha livsmedelskedjan i egna händer. ■

”Mat är något positivt och människor kommer att äta även framöver.”

UNDANTAGSFÖRHÅLLANDENA har ökat uppskattningen av den nationella livsmedelskedjan, bedömer forskningschef Jukka Saarenpää.

INTRESSE FÖR ATT HANDLA MAT PÅ INTERNET

- Över en femtedel av konsumenterna vill prova på eller öka sina matinköp på internet, 55 procent avser inte göra detta.
- Internethandeln av mat har koncentrerat sig till huvudstadsregionen och Nyland.
- Mest köper personer under 35 år. En ny grupp med intresse är personer över 65 år.
- Efter epidemin avser över 60 procent av konsumenterna gynna inhemska webbutiker.
- Framför allt på stora orter kommer trenden med matinköp på internet att finnas kvar.

Finsk handels konsumentenkät genomfördes av Kantar TNS i april. Enkäten besvarades av 2 000 fastlandsfinländare i åldern 18–79 år som använder internet.

TEXT: Anne Kohtala och Nadia Paavola

Lyft upp informationen från silon

När gården styrs med information, styr den data som samlas in och analyseras det vardagliga arbetet och beslutsfattandet. Möjligheterna är gränslösa och informationsöverflöd uppstår inte om man sätter sig in i en sak åt gången. Producenterna på Heikkiläs, KH-Tuomelas, Loukos och Keränens gårdar delar med sig av sina egna tips.

>>

”Projektet gav mer spelrum”

Veli-Jaakko Keränen från Muhos, fick på sin ekogård goda resultat med kaliumgödsling, efter att behovet hade fastställts genom att analysera jordprov och ensilage.

Aven i vanliga fall håller Veli-Jaakko Keränen noggrann statistik. Han följer upp hur fodermängden utvecklas bland annat genom att väga balarna, mäta deras fuktighet och utföra en stor mängd ensilageanalyser.

– På det sättet vet jag verkligen hur många kilo torrsubstans som står till förfogande och vilken foderkvaliteten är. Istället för att jag endast skulle veta antalet balar, motiverar han.

Uppgifterna antecknar han i en tabell som ständigt uppdateras, vilket gör det lätt att också följa upp de årliga variationerna och att göra upp utfodringsplaner som grundar sig på fakta.

– Lantbruket måste vara en lönsam affärsverksamhet och därför är det bra att ha rätt information om var vi befinner oss. Man behöver inte agera utgående från spekulationer.

Förra sommaren följde man på Keränens eko-boskapsgård upp odlingen ännu noggrannare än vanligt, eftersom han deltog i Atrias pilotprojekt för utveckling av vallproduktion. Målsättningen var att utreda hur man kan höja skördenivåerna för ensilage.

– På grundval av ensilageanalyserna och informationen som jordproven gav beslöt vi att testa kaliumsulfat på två block, och därmed lyckades vi förbättra den redan relativt goda skörden.

ÅKERN HAR POTENTIAL

Keränens gård har varit en eko-boskapsgård redan i över 20 år och år 2014 övertog Veli-Jaakko driften av den av sina föräldrar. Förutom de 75 dikor som

för tillfället finns på gården finns det ungboskap och avelstjurar som konsumerar foder.

Den nuvarande åkerarealen räcker väl till för boskapens behov med de nuvarande skördenivåerna, men för en jordbrukare känns det bra att veta att man vid behov kan få ut ännu mer av åkern.

– Jag kan planera framtiden med vetskapen att åkern vid behov har större potential, säger Keränen.

Han berättar också att all gödsel på gården kommer från den egna boskapen. Industriell eko-gödsel som köps utifrån är relativt dyr.

– Var och en måste själv överväga om gödslingen ökar skörden så mycket att det lönar sig. Självtänker jag inte ta kaliumsulfat i aktiv användning.

LÅNGSIKTIGHET LÖNAR SIG

Även om man inte just nu skulle behöva tilläggsgödsling på Keränens gård, anser han att pilotprojektet är ett intressant experiment.

– Jag deltar alltid ivrigt i olika experiment. I pilotdelen av samma projekt granskar vi vallprocedurer och grundandet av en så bra vall som möjligt. Pilotprojektet är ett arbete som inte bara jag, utan alla gårdar drar nytta av.

Han har också i praktiken erfarit vilken betydelse konsekvent utveckling har för gårdens välgång.

– Mina föräldrar övergick i början av 2000 talet till eko-odling och satsade då mycket på att upprätthålla och förbättra åkrarnas växtskick. Och nu när grundarbetet har gjorts, är det enkelt att odla goda åkrar. ■

TRE TIPS

1 Mät och dokumentera information på så sätt, att du själv förblir uppdaterad. Exempelvis när det gäller vallproduktionen underlättar detta planeringen och genomförandet av utfodringen.

2 Dra nytta av andras kunskap. I Atria producenternas smågrupper finns det exempelvis andra gårdsägare och toppexperter som du får hjälp av.

3 En sak i gången. Om man från varje gård kan avlägsna en faktor som inverkar negativt på produktionen och ersätta den med en god praxis, kan den sammanlagda effekten vara enorm. Försök alltså inte att ändra allting på en gång, utan var tålmodig.

”Lantbruket måste vara en lönsam affärsverksamhet och därför behöver vi projekt och information.”

”Förbättrad effektivitet med information”

På en fjäderfägård måste rapporteringen vara noggrann. Analysering höjer verksamheten till nästa nivå på KH-Tuomelas gård i Lappajärvi.

Det är svårt att förutsäga en kycklings slutvikt, men kanske man kunde lära sig det. I dessa banor funderade husbönderna Janne Niemi, Hannu Tuomela och Heikki Tuomela på KH-Tuomelas gård i Lappajärvi.

Av produktionsuppföljningsorsaker har man på fjäderfägården i vilket fall som helst alltid samlat in information. Hallens temperatur, fuktighet, fåglarnas vikt samt konsumtionen av foder och vatten antecknas samsvetsgrant.

– Vi har alltid försökt agera så, att kycklingen växer upp till en viss vikt fram till slaktdagen, säger Heikki.

Men utan ordentlig analysering var utnyttjandet av den insamlade informationen ett famlande i mörkret. Tills en idé kläcktes vid ishockeyrinken.

– Jaakko Kujala, som är professor i produktionsekonomi vid Uleåborgs universitet, spelar ishockey i samma lag som Heikki. Han föreslog på en spelresa att vi skulle testa ett verktyg för analysering av informationen, berättar Janne.

ANALYSENS FÖRSTA STEG

Med Kujala började vi anteckna informationen i ett tabellbaserat verktyg. Med hjälp av det försöker vi förutsäga fåglarnas tillväxt och i god tid genomföra åtgärder som styr tillväxtprocessen.

– Vi har testat verktyget med tre uppfödningsskiften, så ännu är det svårt att

säga vilka resultat det ger, konstaterar Janne.

Målsättningen är att utnyttja uppfödningens utrymme så väl som möjligt. Vi vill effektivisera produktionen, men utan att pruta på djurens välmående.

– Lönsamhetskalkylerna görs upp efter varje uppfödningsskifte. Samtidigt följs det upp hur väl verktygets förutsägelser har förverkligats.

ÄVEN TILL GLÄDJE FÖR ANDRA

Att enbart samla in information är inte till nytta för framtidsplaneringen. Den berättar vad som har hänt och händer just nu på gården. Det avgörande steget är att göra om informationen till en förutsägelse.

När man känner till uppfödningstiden för följande parti, kan dunungarnas antal planeras enligt detta. Målsättningen är en godtagbar dagstillväxt, att fåglarna är friska och den slaktvikt som slakteriet önskar.

I testskedet uppstod knappast några utgifter för fjäderfägården på grund av det nya programmet. Om analyseringsverktyget visar sig vara bra och man vill utveckla programmet så att också andra kan använda det, uppstår kostnader för utvecklingsarbetet.

– Tiden utvisar vilken nytta vi får av detta och om man någon gång kan använda samma verktyg i större utsträckning, konstaterar Janne. ■

TRE TIPS

1 Testa oförskräckt. Att samla information är rutin på många gårdar. Därifrån är steget inte långt till att styra informationen.

2 Planera ordentligt. Vad skulle er gård verkligen dra nytta av? Är det frågan om ekonomisk planering eller om att utveckla de olika faktorerna i produktionen? Slösa inte bort tid i onödan.

3 Uppföljning och analys av resultaten. Information är makt, men endast om man kan utnyttja den.

”Det avgörande steget är att göra om informationen till en förutsägelse.”

”Med blicken ett decennium framåt”

Växelsbruksförespråkaren Petter Sandelins motto är att man hela tiden kan sträva efter att göra saker bättre.

Med hjälp av ett system som är installerat i skörde-trösken kan jordbrukaren direkt på kartan få informationen om vilka delar av åkern som ger bäst avkastning.

Med en tångmätare kan man följa upp växtens kväveupptagning och med en marksensor mäta surhetsgraden och konduktiviteten.

– Förr gick man i stor utsträckning på magkänsla vid odlingen, men nuförtiden kan man skaffa en massa information som stöd för besluten, berättar Petter Sandelin på Loukos gård i Nurmo.

Han har exempelvis märkt att ett skördekartläggningssystem ger värdefull information om skördevariationerna inom åkerblocket.

– Naturligtvis finns det saker som man inte kan påverka, exempelvis vädret. Men med hjälp av information försöker jag göra saker så effektivt som möjligt och på så sätt att jordmånen förblir god från skördeperiod till skördeperiod.

Därför har Sandelin också ivrigt testat nya mätmetoder. På hans gård har man bland annat testat att scanna jordmånen på två åkerblock, och väntar nu på resultaten.

– Vi får så mycket information att en människa inte kan bearbeta den. Analytiken utvecklas hela tiden och samtidigt förbättras utnyttjandet av informationen.

VÄXELBRUK GER TRYGGHET

I sex år har Sandelin målmedvetet växlat

de olika arterna vid odlingen på sin gård.

I växelbruket på ungefär 190 ha ingår höst- och vårsäd samt oljevaxter och ärtor. Som nytillskott har han också börjat odling av sockerbetor.

– I år har spannmålen haft mindre areal och turen har kommit till sockerbetor, ärtor och raps.

Växelbruket bidrar till att jordstrukturen förblir god och reducerar sjukdomar och skadedjur. På det sättet fördelas också den ekonomiska risken.

– På det sättet kan man uppnå betydande fördelar, men arbetet är långsiktigt.

KOMPETENSEN VÄXER

Vid insamlingen av information är jordbrukarens blick stadigt riktad på framtiden. Man måste kunna se förbi resultaten för de enskilda åren och försöka hitta de stora linjerna i den insamlade informationen.

– Även om man inte skulle kunna använda den insamlade informationen just nu, är den mycket värdefull senare. När tekniken går framåt är detta historisk information som man kan jämföra ny information med.

Att leda med information och att lära sig nya verksamhetsmetoder för bättrar också arbetsmotivationen för Sandelin. Precis som i vilket annat arbete är det inom jordbruket en motivation att utveckla den egna kompetensen.

– Jag vill hela tiden göra saker och ting bättre. Inom odlingsanalys finns det ännu mycket att göra och utveckla. ■

TRE TIPS

1 Dela erfarenheter Det bästa sättet att skaffa information är ofta att fråga om kollegornas erfarenheter. Olika system har också många utbildningar som det lönar sig att du utnyttja.

2 Utred och planera. På nätet finns det en mängd information om datainsamling och om olika program och apparater.

3 De grundläggande sakerna i skick. Sofistikerad teknik är onödig om det finns uppenbara punkter som måste åtgärdas i verksamheten, såsom otillräcklig täckdikning.

”Även om man inte skulle kunna använda den insamlade informationen just nu, är den värdefull senare.”

”En smart gård delar med sig av informationen”

Att leda med inbillning utvecklar inte gården på lång sikt. Det krävs data, fakta och jämförelsepunkter säger Timo Heikkilä från Rusko som lotsar Finlands största sugghus.

Under hela sin 135-åriga historia har Heikkiläs gård i Rusko utvecklats och letts med information.

– Gården är exceptionell på så sätt att vi alltid har haft utomstående personal. Under dessa fem generationers tid har alla beslut och hela ekonomin grundat sig på detta, säger **Timo Heikkilä** som har lotsat gården i 33 år.

På gården finns 3 600 suggor och 120 000 grisar skickas till vidareuppfödning varje år. Arbetstagarnas antal är 23, av vilka två tredjedelar får sin lön enligt ett provisions-system som grundar sig på resultaten.

– För att situationen ska hållas under kontroll och produktionen hög, måste planeringen och verksamheten grunda sig på fakta och analys av den. Efter-som informationen ges vidare till alla arbetstagare av gruppcheferna, ges var och en möjlighet att delta i utvecklingen, beskriver Heikkilä praxisen på gården.

MERA UT AV SIFFROR

Heikkilä ser tre nivåer av att leda gården med information.

–Nivå ett är den enklaste: du mäter och testar för dig själv vad du vill uppnå och försöker förbättra resultaten. Redan det berättar någonting om vilka effekter vid ditt eget agerande har, säger han.

Men det är möjligt att få ut mer av siffrorna. Då förflyttar vi oss till nivå två i Heikkiläs lista och då kommer tillförlitliga partner med i spelet

– Egentligen berättar talen ingenting om det inte finns jämförelsepunkter. För att man ska kunna analysera, förstå och därigenom lära sig, är ett öppet informa-

tionsutbyte mellan gårdarna oumbärligt. Du ser vad du kan vara stolt över i din egen verksamhet och nöjer dig inte med för små resultat, fortsätter han.

SLUTRESULTATET ÄR INNOVATION

Heikkilä är själv med i tre olika partnergrupper. Den första av dem är en krets bestående av tre sugghus, som redan i 20 år aktivt har delat talen med varandra. Den andra är Atria Producenternas smågrupp för stora sugghus, där gårdarna med tre månaders mellanrum delar ett tjugotal jämförelsebara resultat med varandra. I den tredje är kund-grisgårdarna med, varvid exempelvis informationen om utfodringens effekter går från en nivå i produktionskedjan till följande.

– I alla grupper har man åstadkommit många produktionsframsteg, lyckats undvika risker och övergett gammaldags tänkande. Det är bra att ifrågasätta sina egna verksamhetsmetoder. Man kan också uppleva stora överraskningar i en eller en annan riktning.

Är allt väl på nivå två, är detta enligt Heikkilä en stadig grund för att också ta det tredje steget uppåt. På denna nivå har många tekniska innovationer, exempelvis gällande luftkonditionering, näringsämnenas kretslopp och gödselspridning, uppstått på Heikkiläs gård.

– På nivå tre uppföras verkligen någonting nytt, vilket också grundar sig på information. Ekonomi, fysik och biologi ger verksamheten gränser och mätresultaten ger riktningen. Annars är du fri att vara innovativ. Ensam eller tillsammans med partner, uppmuntrar han. ■

TRE TIPS

1 Följ de tal där det finns mest utvecklingsmöjligheter. Delta i utvecklingsgrupper, jämför resultat med andra och var öppet nyfiken.

2 Lita på dina kollegor och dela din information i utvecklingsgruppen under ditt eget namn. Om alla agerar så, är gruppmedlemmarna i en jämlik situation och man får ut mycket mer av informationen.

3 Nästan allt kan följas upp och analyseras på grundval av talen. Men ingenting ersätter traditionella rundvandringar i svinhusen. Ett professionellt öga kan se om djurens förhållanden är idealiska.

”Talen berättar ingenting om det inte finns jämförelsepunkter.”

Utveckling är teamarbete

Den viktigaste råvaran i A-Foders nötfoder är finländskt spannmål. Med det som grundval är det enkelt att bygga upp högkvalitativa och produktiva allfoder, halvkoncentrat samt komponenter som lämpar sig för blandutfodring.

MJÖLKGÅRDARNAS NÖT-KUNDERRELATIONSCHEFER verkar runt om i Finland och funderar tillsammans med producenterna på lösningar gällande utfodringen.

Det publiceras en oerhörd mängd forskningsinformation både globalt och i hemlandet. På A-Foder följer vi aktivt med detta. Att delta i internationella konferenser och att skaffa ny information också på det sättet är en del av produktutvecklingsarbetet.

Men det är sällan vi kan använda utländska forskningsresultat direkt. Råämnesbasen i våra foder avviker ofta i stor utsträckning från de råämnen som används i andra länder, så en direkt jämförelse är nästan omöjligt.

Den tydligaste skillnaden är sojan, som utomlands ofta används som fodrets protein. Utomlands ingår ofta också fiskmjöl och andra komponenter som är mycket främmande för oss som råämnen i fodret. Dessutom används huvudsakligen vallensilage istället för majsensilage som grovfoder.

På resor och när man läser artiklar får man ofta nya idéer och viktig information om i vilken riktning branschen är på väg. Men att skaffa information utomlands kräver att den förfinas till förhållandena och utfodringen i Finland.

VAD BESTÅR FODRET AV?

För A-Foder som ägs av de finländska producenterna är det av vikt att vara med i hela kedjan ända från åkern. Men så använder vi också ca 35 miljoner kg finskt spannmål per år för nötfoder. Dessutom har A-Foder tillgång till en utmärkt råvara vilken kommer som sidoprodukt från alkoholindustrin: kornfoder. Även drank och kornmaltsfoder utnyttjas.

Kornmalt är fibrer som kornkornets kärna innehåller. Det smälter väl i kons våm och balanserar vid utfodringen på ett utmärkt sätt stärkelsen som kommer från spannmålen. På grund av den

”Den viktigaste rollen vid utvecklingen av foder har naturligtvis de som äter det – och deras hälsningar får vi av producenterna.”

finländska källan till smältande fiber är behovet att använda importerad melassnitsel inte lika stort som det skulle vara utan kornfoder.

Samarbetet mellan foderutvecklingen och spannmålsupphandlingen är tätt. En målsättning för den närmaste framtiden är att få med inhemskt protein även i nötfodret. I finländska utfodringsprov har bondbönan visat sig vara en

fungerande protein- och energikälla för mjölkande kor.

Vi uppmuntrar därför aktivt jordbrukarna att inkludera bondböna och ärtor i växelbruket, så att vi skulle få med dessa råvaror i nötkreaturens foder. Det skulle möjliggöra en minskning av importtrypsens användning, vilken för tillfället används som huvudsaklig proteinkälla.

GÅRDARNA DELTAR I UTVECKLINGEN

Den viktigaste rollen vid utvecklingen av foder har naturligtvis de som äter detsamma. Hälsningar från dem får vi av producenterna. Under normala förhållanden gör våra kundrelationschefer aktivt gårdsbesök med anknytning till utfodringen. De observationer som görs tillsammans med producenten informerar om hur väl utfodringsplanen och de foder som används fungerar. Vid diskussionerna med producenterna

framförs samtidigt tankar och önskemål om vilka slags foder man skulle önska sig. Allting kan inte förverkligas, men informationen som kommer från gårdarna är viktig i utvecklingsarbetet.

Nya foder och eventuella nya råämnen testas alltid först på några samarbetsgårdar innan den nya produkten kommer till försäljning för alla. På så sätt säkerställer vi att kvaliteten på våra foder och effekterna vid produktionen alltid är bra.

Tack vare samarbetet mellan gårdarna och Valio-andelslagen, är det på grundval av de råvaruprov som tas av ensilaget på höstarna möjligt att snabbt skaffa sig en uppfattning om vilket slags ensilage som kommer att användas vid utfodringen följande vinter.

Då är det möjligt att reagera snabbt på kraven för energi- och proteinvärden i allfoder och halvkoncentrat. Råvarubasen förblir oförändrad, men genom att

ändra på förhållandet mellan ingredienserna kan man påverka fodervärdena.

KONCIPIERINGEN GÖRS TILLSAMMANS

Ett litet expertteam möts regelbundet på A-Foder och sysselsätter sig med utvecklingen av nötfoder. Då går man igenom önskemål som har kommit från kunderna, diskuterar om förändringsbehov för fodren samt om idéer för nya foder.

Eventuella nya råämnen, såsom Phix-up som fanns i vårt Kreemi-foder i några år och levande jäst som har uppnått stor popularitet, diskuteras och man funderar tillsammans på, i vilka foder och för vilka kundbehov de skulle lämpa sig. Vi strävar alltid efter att observera behoven för olika typer av gårdar och att ha ett produktutbud där varje producent hittar ett foder som lämpar sig för den egna gårdens behov. ■

INKÖPSLISTA INNAN BETESSÄSONGEN STARTAR:

- avelstjur
- dricksplatser på betet
- stängselmaterial för service av inhägnaden
- stängselmaterial för nya betesområden som ska inhägnas under sommaren
- utrustning för bete i sektioner
- mineraler
- betessticka
- balbur för tilläggsutfodring och utfodringsutrustning för kalvarna

”Du beslöt att testa några knippen mellanstolpar och en trumma den här sommaren.”

Betessäsongens början är avgörande också på modergården

Hur såg förra sommaren ut på betesvallen? Och på vilket sätt underlättar de goda hedarna och övriga investeringar som gjordes med eftertanke vardagen i år? Atria Nöts utvecklingschef Susanna Vehkaoja kommer ihåg för din del.

”Kommer du ihåg hur fint vädret var i slutet av maj förra året och att man kunde starta betessäsongen i god tid? Den här våren har du fått njuta av detta i form av goda fruktbarnhetsresultat, dvs kalvar som föds i tid. Eller minns du bara torkan och hettan på högsommaren?

I maj hade du lyckats beställa inhägnadsmaterialet från A-butiken i god tid och hade hunnit göra en snabb service på inhägnaden. Du var nöjd eftersom high tensile-inhägnaderna inte kräver så mycket service på våarna.

I maj kom också en ny avelstjur till gården. Eftersom våren var tidig kunde du släppa ut största delen av korna med sina kalvar på betet innan tjuren släpptes in i hjorden. När tjuren sedan hämtades blev ko-damerna mycket upphetsade, så att du under de kommande tre veckorna kunde anteckna brunst varje dag..

Under hela våren orkade du bära tillräckligt med mineraler till din boskap. Sen blandade du ännu A-Foders Vah-

va-vitamin i LaidunKivennäinen-pulvret, så att korna säkert skulle äta tillräckligt av den. Du kommer ihåg den våren när några kalvar fick muskeldystrofi på betet, och det vill du inte uppleva på nytt.

Vattenledningsröret har redan dragits. Förra sommaren fick du tillräckligt av rallyt med vattenkärnan, så nu beslöt du dig för att förverkliga din långvariga plan. Du antar att kalvarnas tillväxt kommer att förbättras med riklig vatten-tillgång.

Den goda herden – det har du nu investerat i. Många har skrutit om dess effekt och den där fjärrkontrollen, som du kan slå på och stänga av elstängslet med och inte behöver ringa till någon hemma att dra ut stickproppen. Och eftersom samma enhet är försedd med en bra spänningsmätare följer den lätt med på morgonens betesrunda.

I smågrupperna för vallprojektet har man redan pratat så övertygande om att förhöja skördenivåerna med hjälp av bete indelat i sektioner, så du beslöt

att testa några knippen mellanstolpar och en trumma den här sommaren. Du beställde den nya betesstickan från A-butiken och lovade dig själv att med tre dagars mellanrum stänga de avättna områdena så att djuren inte har tillträde dit och att se till att vallens sluthöjd är tillräcklig.

Ja, och sedan lovade du också att bekanta dig med betesguiden” ■

www.atriatuottajat.fi/a-rehu/tarvikkeet/laidunopas-ja-aitaustarvikkeet/

Susanna Vehkaoja
utvecklingschef Atria Nöt

Hur skyddar du nötkreaturen mot sjukdomar?

Betydelsen av sjukdomsskydd ökar med gårdens storlek, men god beredskap reducerar stressen säger Atria Nöt-kedjans veterinär Tuomas Herva. Han ger fem biosäkerhetsråd, som man borde beakta på varje gård.

HANTERING AV SJUKDOMSRISKERNA PÅ NÖTKREATURSGÅRDAR

På ETT:s webbplats finns utförliga råd för hur gårdarna kan hålla sjukdomarna under kontroll. Varje gård bör gå igenom råden och fundera på de största riskerna för den egna gårdens del och de bästa sätten att avlägsna dem:

www.ett.fi/wp-content/uploads/2019/07/Tautiriskien-hallinta-nautatiloilla.pdf

1 Det viktigaste är att säkerställa att alla djur som köps in har ett hälsointyg och att man går igenom detta omsorgsfullt redan innan djuren tas emot. En gård som köper förmedlingsdjur måste noggrant tänka över sin rotation av djuren, så att smittan inte kan överföras från en djurgrupp till en annan och att de sjuka djuren isoleras snabbt och tillräckligt effektivt.

2 Lastningen av djuren bör skötas så, att smittan inte sprids från bilen till ladugården. Man bör föra ut djuren själv. Avhämtningsbås som byggs utomhus säkerställer att sjukdomarna hålls i bilen. Åtminstone för stora mjölkgårdar lönar det sig att skaffa sådana. För att skydda

nötkreaturen mot coronaviruset är det bäst att om möjligt placera avhämtningsplatsen 200 m från ladugården.

3 För gårdens arbetstagare och för besökare bör det finnas en ordentlig tvättplats för händer och skor samt en tillräcklig smittospärr. Man måste kunna byta skodon och skyddskläder på så sätt att vardags- och arbetsskor inte korsas. Man måste också ge akt på hur man rör sig utanför ladugården.

4 Foderlagret måste skyddas mot salmonellasmitta. Det finns skäl att rensa produktionsanläggningens närmaste omgivning på föremål

och växtlighet som erbjuder skydd för gnagare. Gnagare bör bekämpas och framgången med det bör följas upp. Foderkedjan hållas ren, så att inga foderrester, insekter eller fåglars och gnagares avföring som kan vara en grogrund för salmonella kan samlas.

5 Sköt och utfodra dina djur väl. Välmående djur tål ett lågt smittetryck relativt väl. Observera dina djur. Utred alla avvikelser omedelbart. Be en veterinär om råd om du inte vet vad du ska göra. Se redan på förhand till att det finns behandlingsplatser för djuren och att du själv är beredd, så att alla avvikande djur kan undersökas inom några minuter. ■

Kalvar och slaktdjur hämtas
utifrån från lämpliga boxar

Användning och bedömning
av hälsointyg för köpta djur
innan djuren kommer

Åtskiljande av foder-
och gödsellinjen

Regelbunden rengöring
– foderrester avlägsnas från
foderkedjan, byggnaderna,
gårdsområdet och knutar

**SÅ HÄR SÄKERSTÄLLER
DU EN GOD
BIOSÄKERHET**

Sjukdomsskydd för
arbetstagare och
trafik utifrån:
smittsluss ute och inne,
ändamålsenliga skyddskläder
och möjlighet att tvätta
händerna och utrustningen

Området runt ladugården,
på tio meters bredd, rensas på
växtlighet och lösa föremål –
för att gnagare inte ska våga
ta sig in i ladugården

Foderförråd täcks med tak
eller någon annan lösning

Kalvboxar töms helt
på en gång,
ålderskillnaden inom
gruppen helst tre veckor,
högst en månad

TEXT: Susanna Vehkaoja, Atria Nöt, utvecklingschef

I MIKKO PEURAS uppfödning är hälften av alla avelstjurkandidater i mätningen för foderverkningsgraden samtidigt. Trägens vägvärden länkas till öronmärkena, så att man vet i vilken tjurs mun fodret har försvunnit.

Mätning av foderverkningsgras den stärker handeln med avelstjurar

På de avelstjurar som såldes på Atrias avelstjursaktion i våras, mätte man för första gången i Finlands historia den individuella foderverkningsgraden. Den rådande coronasituationen påverkade inte handeln negativt, utan tvärtom hetsade köpslåendet som hade flyttats till nätet upp köparna till rekordaffärer.

Tvåhundra tillväxtprov-tjurar deltog under vintern i mätningen av foderverkningsgraden på Mikko Peuras uppfödninganläggning i Jalasjärvi. I mätningen deltog fem olika raser (angus, hereford, charolais, limousin och simmental) och den verkställdes i två faser samtidigt som tjurarnas traditionella tillväxtprov pågick.

Av de tjurar som kom till uppfödninganläggningen förra hösten godkändes 111 tjurar för avelsförsäljning fram till auktionen. Även om tjurarna redan från början har valts enligt snäva

kriterier, fällt ungefär hälften bort från avelsanvändning varje år.

FODERVERKNINGSGRADEN SPARAR PÅ PLÅNBOKEN OCH MILJÖN

Foderverkningsgrad-resultatet publicerades som residualt foderintag (RFI), vilket ärvt lika effektivt som tillväxten. Därför är det en mycket intressant att mätningarna har gjorts på de kommande biffnötkreaturens pappatjurar, vilka kan ge en bättre foderverkningsgrad i arv till sina avkomlingar.

Foderverkningsgraden kan inte uppskattas utan att mäta den. Foderverk-

ningsgraden kan variera i stor utsträckning mellan två djur som är lika stora, växer lika fort och tillhör samma ras och kön. Djuret med lägre foderintag sparar både plånboken och miljön.

TJURENS ANVÄNDNINGSSYFTE PÅVERKAR VALET

Men en gyllene medelväg är också när det gäller foderverkningsgraden eftersträvas. Om mycket stor vikt läggs på det residuala foderintaget vid valet av djuren, kan man förlora i uthållighet. Dessutom försämras fruktbarehets- och moderegenskaperna när djuren får lägre fetthalt.

VAD ÄR RFI?

Residualt foderintag eller RFI beräknas så att djurets verkliga, uppmätta foderintag jämförs med det prognostiserade foderintaget, som definieras på grundval av vikten och tillväxten. Så om en tjur äter mindre än vad den förväntas göra på grundval av storleken och tillväxten, är dess RFI lågt, eller som bäst negativt. Ju lägre värde, desto bättre RFI. Ju större RFI, desto sämre foderverkningsgrad.

Genom att systematiskt välja avelstjurar på grundval av RFI uppnår man:

- upp till 12 % lägre foderförbrukning för boskapen på samma produktionsnivå
- 9–10 % lägre underhållsbehov
- 9–15 % bättre omvandlingsförhållande på fodret för kalvarna
- 17 % lägre NPK-utsläpp
- 30 % lägre metanutsläpp

När man väljer pappan till kalvarna som ska födas upp till slakt, kan tjuren väljas effektivare enligt foderverkningsgraden.

FODERVERKNINGSGRADEN KAN VARA ETT AVELSVÄRDE

RFI kan anges på två sätt. Det ena talet ser enklare ut och det anges RFI (kg). Men detta tal gäller endast i den referensgrupp som det har uppmätts i.

Till avelstjurauctionens försäljningsinformation valde vi värdet RFI_{epd} (kg), som anger avkommans förväntade skillnader i det residuala foderintaget. Detta avelsvärde dvs prognosen kan jämföras mellan olika grupper, år, raser och över landsgränser med de GrowSafe-resultat som har uppmätts i olika länder.

Över hela världen finns det nu över 40 000 djur som man har mätt foderverkningsgraden på och beräknat GrowSafes RFI_{epd}-värde för. Att beräkna avelsvärdet har krävt tre generationers släktskapsinformation som bakgrund. Utvärderingssäkerheten i Atrias avelstjur-uppfödninganläggning är fortfarande ganska låg, men kommer att förbättras under de kommande åren. ■

På avelstjur-uppfödninganläggnings sida Kasvukoe 2019–2020 (på finska) kan du bekanta dig med foderverkningsgraden och andra resultat för alla tjurar i tillväxtprovet. www.atriatuottajat.fi/atrianauta/emolehmatila/poikakoti/kasvukoe-2019-2020/

DE TVÅ dyraste tjurarna på auktionen var av rasen angus: Päivärintas Ruttu (på bilden) ropades in för 6 200 euro och Vapolas Ron för 5 750 euro.

AUKTIONENS TREDJE dyraste tjur Haukieniemi Pehtoori ropades in för 5 600 euro. Det slog rekordet som den dyraste limousin-tjuren i Atrias historia.

Atrias Tjurmaskin hjälpste till vid valet av tjurarna

I år anordnades Atrias avelstjursauktion för första gången som en nätauktion. Betydligt fler tjurar en tidigare stod till försäljning. Samtidigt stod rekordmycket information om tjurarna till förfogande, då man förutom foderverkningsgraden också hade definierat gentestsresultaten för tjurarna och för första gången också filmat dem på video. För att underlätta köparnas val hade man konstruerat en tjurmåskin. Den fick på några timmar ett mycket positivt mottagande.

TJURARNA AV RAS SOM FICK HÖGSTA BUD

Angus
Päivärintas Ruttu
6 200 euro

Charolais
Ollilas Ollie
5 500 euro

Hereford
Luotes Rafaello
4 900 euro

Limousin
Haukieniemi Pehtoori
5 600 euro

Simmental
Normosas Rafael
4 650 euro

Utvecklingsgruppen sparrar svinkedjan

Man beslöt att göra utvecklingsgruppen som har fungerat i Atria Svin-kedjan officiell. Målsättningen var att koncipiera nya riktningar för kedjan och att inkludera producenternas åsikter i utvecklingsarbetet.

Saker förbättras när man funderar på dem tillsammans och detta lyckas bäst när experter som ser på saken från olika synpunkter samlas vid ett bord. Enligt denna princip har utvecklingsgruppen i Atria Svin-kedjan, bestående av fem representanter från Atria producenter och sju producent-medlemmar, fungerat i ungefär fem år. Gruppen har samlats tre till fyra gånger om året och ansetts vara så nyttig att man har beslutat göra dess verksamhet officiell. I den första sammansättningen fungerade svinprocent **Jyrki Heilä** från Åbo som ordförande, och som föredragande av ärendena och sekreterare Atria Svin-kedjans direktör **Jaakko Kohtala**. När gruppen organiserar sig officiellt och man skapar noggrannare ramar för verksamheten, kan den fungera effektivare än tidigare. Vi får mera transparens i verksamheten och dessutom rotation av medlemmarna, säger Kohtala

TESTGRUPPEN FÖRE BESLUTFATTANDET

Gruppens viktigaste uppgift har varit att fungera som sparringpartner för Atria Svin-teamets utvecklingsarbete. Producentmedlemmarna har kommit med åsikter och rapporterat från arbetsvardagen på gårdarna till gruppen, representanterna för Atria producenter från sin egen roll som utvecklare. Så kommer det att vara också i fortsättningen.

– Vi går igenom det för tillfället aktuella marknadsläget och funderar på utvecklingsteman som är centrala för kedjans framtid. Gruppen sparrar oss i vårt dagliga arbete för att utveckla kedjan, säger Kohtala. – Vi framför idéer från olika kompetensområden och fungerar som testgrupp och ärendenas ”förhandssäll” före det officiella beslutsfattandet. Vi funderar på vad vi måste göra i framtiden för att bli ännu starkare än hittills, fortsätter Heilä.

NYA ANSIKTEN BEHÖVS

Ursprungligen grundades gruppen i en situation när Atria Sika -kedjan förnyades och homogeniserades för ungefär fem år sedan. Följande på föredragningslistan är åtminstone utvecklingen av familjegård-konceptet och förenhetligandet av lönsamhetsanalyserna. I fortsättningen samlas gruppen fyra gånger per år med ungefär tre månaders mellanrum. En gång per år byts åtminstone en av producentmedlemmarna ut. Följande möjlighet att ansluta sig till gruppen är på hösten, Heilä och Kohtala tar emot ansökningar fram till slutet av september. Det här är en utmärkt möjlighet att utveckla hela kedjan och att framföra sina egna och producentkollegornas åsikter som stöd för beslutsfattandet. Det lönar sig att komma med om man är intresserad av att utveckla kedjan och branschen, motiverar Heilä. ■

Vill du bli medlem i utvecklingsgruppen?

Kontakta fram till slutet av september:
Jyrki Heilä, 040 053 3213, jyrki@heila.fi
Jaakko Kohtala, 040 643 2898, jaakko.kohtala@atria.com

UTVECKLINGSGRUPPEN SVIN

ORDFÖRANDE
Jyrki Heilä, delägare i sugg- och gödsvinhus

SEKRETERARE
Jaakko Kohtala, direktör, Atria Svin

MEMLEMMAR
Atria Producenter och Österbottens Kött:

- **Reijo Flink**, verkställande direktör, Atria Producenter
- **Niina Immonen**, utvecklingschef, Atria Producenter
- **Pasi Pohjois-Koivisto**, inköpschef, Atria Producenter
- **Lasse Åberg**, försäljningschef för svinfoder, Atria Producenter
- **Tom Åstrand**, verkställande direktör, Österbottens kött

Producentmedlemmar:

- **Mika Asunmaa**, gödsvinsproducent som har utnämnts av A-Producenternas styrelse
- **Olli Autio**, gödsvinsproducent (suppleant: Mika Koivuluoma)
- **Hannu Heikkilä**, mellanuppfödning och gödsvinsproducent (suppleant: Lauri Juola)
- **Jyrki Heilä**, delägare i sugg- och gödsvinhus (suppleant: Jari Kaskinen)
- **Henrik Holm**, delägare i sugghus och representant för Österbottens kött producenter (suppleant: Henrik Pott)
- **Juha Sipilä**, gödsvinsproducent (suppleant: Juha Savela)
- **Christer Storfors**, ägare av sugghus och representant för Österbottens kött producenter (suppleant: Henrik Pott)

SVAR PÅ UTMANINGAR VID DIANDE DEL 2

Mjolk- och blötfoderanläggningar: apparatinvesteringar betalar in sig

På gårdarna med smågrisproduktion har man lagt märke till att modern genetik gör större kullar möjliga. Hur ska alla kullingar få tillräckligt med mjölk? Hur kan man automatisera och effektivisera smågrisarnas tilläggsutfodring före avvänjningen? Vilka investeringar ska man göra i svinhuset?

I första delen av serien utmaningar vid diande bekantade vi oss med mjölkautomater med koppar. Nu är det dags för del två, där vi berättar om hur blötfoderanläggningen Nutrix+ fungerar och erfarenheterna med den. På Atrias gårdar togs den första Nutrix+ utfodringsautomaten i bruk för ett och ett halvt år sedan, nu används de på fem olika gårdar. På marknaden finns det också andra motsvarande apparater, t.ex. Babyfeed från Schauer och Culina Flex från Big Dutchman. Nutrix+ är en datorstyrd med litet rör. Blötfoderanläggningen har rundpumpade ledningar med 20 millimeters rör. Foderrörens huvudledningarna är blandar-specifika och fördelningsledningarna avdelningsspecifika. De utfodrings-ventilspecifika kopparna är försedda med nivågivare. Mängden foder som portioneras i koppen per gång är 30–40 gram. Med automaten kan man fördela mjölkersättning gjord av mjölkpulver

och foder (pre-starter). Hur fördelningen av fodret verkställs kan man ventilspecifikt följa på datorn. Blandningarnas recept sparas på datorn. På datorskärmen kan man avläsa vägningsmängderna för apparater som fylls på för hand. Den automatiska påfyllningen av komponenter sker med hjälp av en tömmare för småsäckar. Först vägs vattnet (kallt och varmt enligt önskad temperatur), sedan de torra komponenterna. En blandare är reserverad för mjölk-blandningen. Det är möjligt att stegvis övergå från utfodring med mjölk till foderutfodring. Hygienen är viktig, så därför genomför Nutrix+ dagligen automatiskt en tömning och vattensköljning av rörsystemet samt tvättar de nedkommande rören. Att skölja kopparna för hand hör till de dagliga rutinerna. En gång i veckan genomförs en automatisk tvätt och desinficering av anläggningen. ■

Beräkning av investeringens lönsamhet

Fasta kostnader, uppskattning *	0,30 € / kulling
Variande kostnader (mjölkpulver+ tvätt + underhåll), utan foder **	1,83 € / kulling
Kostnader sammanlagt	2,23 € / kulling
Intäkter: dygnstillväxt och RHS ***	2,70 € / kulling
Vinst ****	0,47 € / kulling

- * Sugghus med 1000 suggor, produktionsnivå 32 kullingar/sugga/år, system med 286 bås, avskrivningar under 8 år
- ** Mjölkpulver, 0,8 kg/kulling (pris 1/1 2020, tvätt+service (dansk uppskattning) foderåtgången förväntas inte öka
- *** 1 kg förbättring av avvänjningsvikt (7→8 kg, avvänjning 28 dagar) producerar 3 kg högre försäljningsvikt, dygnstillväxten ökar 40 g/dygn, foderverkningsgraden 0,1 fe/extra tillväxtekilo, uppfödningstiden ändras inte (7 veckor)
- **** Arbetskostnader har inte beaktats

NUTRIX+ BLÖTFODERANLÄGGNING

Foder och utfodring som rekommenderas:

- 1 Mjolk: DanMilk Supreme från första dagen efter födelsen till dag 14–17.
- 2 Övergångsfoder: Mjolk och foder i blandning 4–5 dagar.
- 3 Foder: A-Milkiwean Profit från dag 18–22 till avvänjningen.

Fördelar:

- Möjliggör upp till ett kilos ökning av avvänjningsvikten och jämnare kullar vid avvänjningen.
- Det krävs färre amsugor, eftersom de diande smågrisarnas antal per sugga kan ökas. För suggor som har grisat 1–3 gånger kan man lämna 1–2 kullingar mer att dias och för suggor som har grisat över tre gånger en kulling mer.
- Den automatiska foderfördelningen och förenklade inläringen av foderintaget underlättar skötseln och avvänjningen av grisarna.

Nackdelar:

- Hög investeringskostnad, men apparatinvesteringen betalar igen sig.
- En daglig arbetsinsats som måste utföras

Mot kvalitetens och kostnadseffektivitetens decennium

Det gångna decenniet var en period då produktiviteten och konkurrenskraften verkligen utvecklades. De raser som togs i bruk både inom gris- och gödsvinsproduktionen möjliggjorde en enorm produktivitetshöjning. Följande tyngdpunkt ligger på att effektivera produktionskedjan genom att höja grisarnas avväjningsvikt.

Att utveckla produktiviteten har krävt och kommer att kräva många förändringar i vårt agerande, rådande omständigheter och utrymmesbehov. Verksamheten har preciserats och flaskhalsar har avlägsnats. Men i fråga om grisproduktionens produktivitet är vi på väg mot någon slags vändpunkt. Kullarnas storlek börjar redan vara så stor att tilläggsgrisarnas ringa storlek och grisarnas viktspridning

inte längre främjar hela kedjans effektivitet. Hjälpssuggor krävs i allt större utsträckning, vilket försämrar effektiviteten på användningen av grisionsplatsen och skapar tryck att förkorta diperioden på bekostnad av grisarnas kvalitet. I projektet *konkurrenskraft i grisköttsproduktionskedjan* lade man märke till tydliga problem med att minska medicinanvändningen, speciellt för just små grisar. Grisar som hade fötts små, växte sämre under hela uppfödningsti-

den, och fick inte i något skede fatt sina större kull-kompisar. Materialet gav också en hänvisning om att man är tvungen att medicinera grisar som föds små mer och att de har flera köttgranskningsanmärkningar på slakteriet. I internationella undersökningar har man också konstaterat att en högre födelsevikt har positiva effekter på grisens tillväxt och köttighet. Både produktionsresultat och ekonomiska resultat på gårdsnivå jämförs

nuförtiden öppnare än tidigare. Det ger goda jämförelsepunkter för att se var man befinner sig på den egna gården och var flaskhalsarna finns. Medan grisproduktionens resultat mäts mycket noggrant, är informationen från mellanuppfödningen sämre. Den avvanda grisens vikt och kvalitet har en avgörande betydelse för mellanuppfödningens framgång. Detta är för tillfället Atria Svin-kedjans flaskhals. Grisar som avvänjs alltför småväxta gör rotationen i mellanuppfödningen och slaktsvinhuset långsammare och dessutom blir man tvungen att slakta svinet när det är för litet, vilket eventuellt leder till ett negativt täckningsbidrag.

GÖDSVINENS RESULTAT HAR STABILISERATS PÅ EN GOD NIVÅ

Gödsvinens dagstillväxt har stabiliserats på en utmärkt nivå. Under de senaste åren har man i synnerhet satsat på att utveckla köttigheten och att mäta foderåtgången. På senare tid har en del av gårdarna också börjat mäta och utveckla arbetstiden som används. Positivt i resultaten är att gödsvinens köttighet i medeltal har utvecklats till 58,5 procent. För foderverkningsgradens del har resultaten förblivit på samma nivå, även om resultaten för avelns skull borde ha utvecklats. För tillfället är foderverkningsgraden under det bästa kvartalet 2,66 fe/tillväxtkilo och medelresultatet är 2,72 fe/tillväxtkilo. Effekten av detta är ungefär 1,2 euro per gödsvin. Vid utvecklingen har man i allt större utsträckning övergått till att utveckla nätverken, eftersom grisens kvalitet har

mycket stor betydelse för gödsvinens kvalitet och uppfödning. För tillfället ligger fokuset på att minska slaktsvinens viktspridning och att förbättra kvaliteten.

MÅLSÄTTNINGEN ÄR 2 800 KILO KÖTT PER ÅRSSUGGA

För tillfället producerar man ungefär 2 500 kg kött per sugga. Följande målsättning är 2 800. Mot dessa målsättningar strävar vi med kvaliteten i förgrunden. För tillfället överväger vi bland annat med vilken raskombination vi har de bästa möjligheterna att uppnå de uppställda målsättningarna. Efterfrågan på antibiotikafritt svinkött kommer att öka. I Atrias kedja strävar man inte längre efter en markant höjning av produktiviteten i grisproduktionen, utan man förväntar sig att den ska stabilisera sig på den nuvarande goda nivån. Tyngdpunkten ligger nu på att höja kulingarnas avväjningsvikt och på så sätt effektivera hela produktionskedjan. På en grisproduktionsgård märks grisarnas ökade avväjningsvikt speciellt i mellanuppfödningen. De nya målsättningarna kommer inte att uppnås utan riktiga åtgärder. Det krävs satsningar på utfodring och uppfödning av gyltorna enligt målsättningarna men också på suggornas utfodring och vattenförsörjning. Också automatisk tilläggsutfodring av små grisar har blivit vanligare, men huvudfokus måste fortfarande ligga på att suggan sköter sina grisar så länge som möjligt själv. En central utmaning som har uppmärksamats globalt är tillgången på arbetskraft av god kvalitet.

Smågrisproduktion

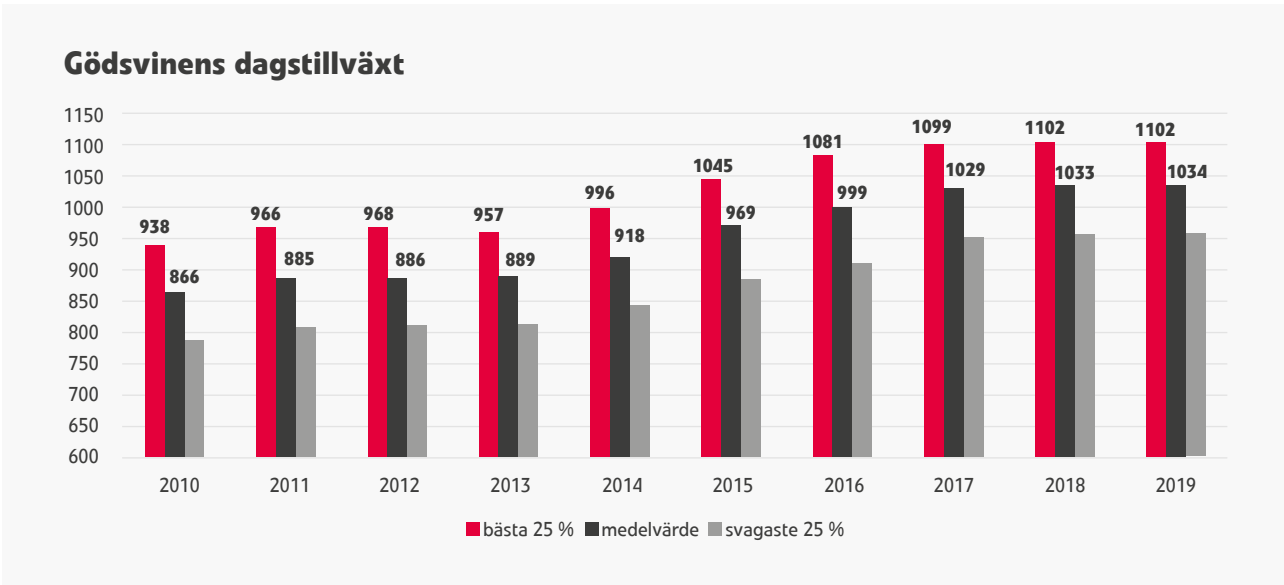
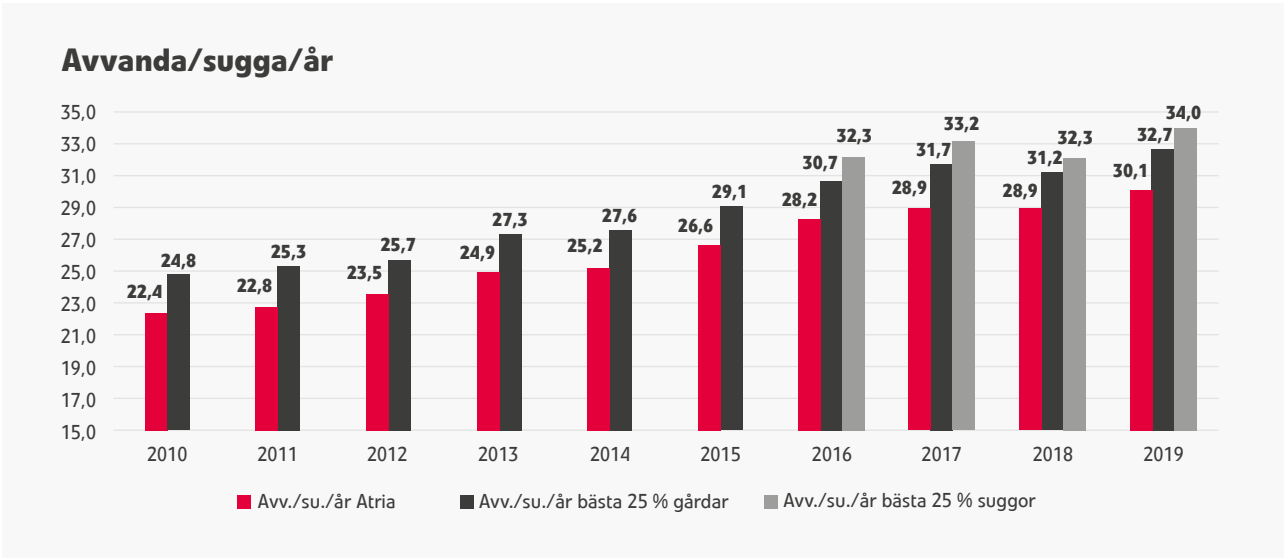
Levande födda	16,5
Dödlighet före avvänjning	< 13 %
Avvanda grisar/sugga/år	33,8
Avväjningsvikt	7,5
Producerade kilon	254

Mellanuppfödning

Dagstillväx	470
Dödlighet och förmedlingsodugliga	< 4 %
Försäljningsvikt	30
Foderverkningsgrad	1,7

Slaktsvinstall

Dagstillväxt	1050
Dödlighet	< 3 %
Slaktvikt	91
RHS	2,5
Kött%	59 %

Tilläggsvatten vid grisningen förbättrar digivningsförmågan

Allt större krav ställs på suggans digivningsförmåga. Tillräcklig åtkomst till vatten är den första grundförutsättningen som måste vara ordnad.

Suggornas produktivitet har ökat väldigt mycket under de senaste åren och detta beror i synnerhet på att kullarnas storlek har ökat. Samtidigt som kullarna är större har födelsevikten sjunkit en aning. Allt större krav ställs alltså på suggans digivningsförmåga. Tyvärr har suggornas digivningsförmåga inte alltid utvecklats tillräckligt i förhållande till antalet kultingar som föds. Detta leder till att antalet amsuggor ökar i nästan samma utsträckning som födelsetalet. På allt fler gårdar behöver matematiskt 20–25 procent av

smågrisarna amsuggor. För suggorna är vattentillförseln en viktig faktor för mjölkproduktionen och digivningsförmågan. Vattenmängden inverkar på många olika sätt, även på gårdar med blötutfodring, eftersom blötfodrets vattenmängd inte räcker för suggornas totala behov av vatten. Vid överflyttningen till grisningshäcken kan suggans avföring vara för hård och kulformad. Ibland förekommer också ”juverödem”, dvs att vätska samlas i bakjuvret. Båda leder till problem att få igång digivningen. Mot dessa besvär hjälper inte heller

att enbart öka på fibrerna, såsom man har gjort under de senaste åren. Mängden fiber med korrekt recept och utfodringsmängd har en stor effekt på suggans funktionalitet. Men tillräcklig åtkomst till vatten är en viktig grundförutsättningen som först måste vara ordnad. Jag har flera gånger sett att symtomen har försvunnit, utan att utfodringen har ändrats, bara genom att vattenmängden som erhålls har korrigerats. Av den orsaken måste man fästa uppmärksamhet vid suggornas vattentillförsel.

”Tillhandahållandet av extra vatten bör rikta in sig på att underlätta grisningstillfället samt på höjningen av mjölk- och fodermängden i början av digivningen.”

INLEDNING FÖRE GRISNINGEN
 Kontrollera nipplarnas vattentillförsel med jämna mellanrum. Vid grisningen borde det komma ungefär fyra liter i minuten ur suggornas bitnipplar. Det är också möjligt att tillförseln av vatten varierar, exempelvis därför att blötutfodringsutrustningen tar vatten på samma gång. Men så får det inte vara. Kontrollera också att nipplans placering är idealisk med tanke på suggans vätskeintag. Nipplan bör vara på en sådan höjd att suggan kan dricka med rak rygglinje. Ofta sitter nipporna för lågt, vilket gör det svårare för suggan att få vatten. Också före förflyttningen till grisningen är vattenförsörjningen viktig. Om suggorna dricker för lite före förflyttningen, reagerar de kraftigare på förändringen, när både fodret och platsen ändras samt rörelsen runt omkring minskar. Man kan också ge mera vatten manuellt. Detta är ytterligare ett arbetsmoment, men om det minskar grisarnas behov av förflyttning, så är det kanske inte så mycket mera arbete? Hur är det med gris-kvaliteten, förbättras den samtidigt? För att det ska vara till nytta att ge mera vatten bör suggorna få det åtminstone ca tre dagar före grisningen och i en vecka efter grisningen. Ytterligare en vecka kan vara till nytta, men enligt min uppfattning av mindre nytta än den första. Tillhandahållandet av extra vatten bör rikta in sig på att underlätta grisningstillfället samt på höjningen av mjölk- och fodermängden i början av digivningen. Behovet av extra vatten är beroende av mängden som suggan äter och ger di. Före grisningen är ungefär fem liter två gånger om dagen troligtvis tillräckligt. När mjölk- och fodermängden ökar, bör också mängden extra vatten öka, åtminstone till tio liter två gånger om dagen. ■

"Mindre oätet foder"

På gården Iso-Tuisku i Ilmajoki har man blötutfodring. Där har man från och med mitten av januari testat att ge extra vatten vid grisningen. Man börjar ge vatten när suggan förflyttas till grisningen och fortsätter minst två veckor efter grisningen. Vid digivningen matas suggorna fyra gånger, ungefär klockan 6, 11, 15 och 19. Vatten ges tre gånger om dagen, första gången vid ankomsten till svinhuset, efter den första utfodringen. Andra gången efter klockan 11-utfodringen, när fodret är uppätet. Och tredje gången på kvällsrundan, antingen före eller efter klockan 19-utfodringen. Mängden vatten som tillhandahålls är alltid densamma, det vill säga ungefär åtta liter. Företagaren Marko Iso-Tuisku berättar att tidpunkten som det extra vattnet ges i förhållande till utfodrings-tiden mot förmodan inte tycks påverka ätandet eller drickandet i någon större utsträckning

– När vattenkranarna befinner sig komfortabelt på hoarna är det inte till så stort besvär att ge vatten. Morgonturen går på samma gång som man gör rundan vid grisarnas och suggornas utfodring och i vilket fall som helst besöker boxarna. På kvällen krävs det lite mera motivation, fortsätter företagaren **Lotta Iso-Tuisku**. Sedan man har börjat ge extra vatten har man hos Iso-Tuisku märkt att suggorna har mindre oätet foder, trots att man alltid har trott att andelen torrsubstans bör vara hög i de digivandes foder. Effekten på digivningsantalet har också varit positivt. Lotta berättar att suggorna diar upp till 17 smågrisar, men naturligtvis påverkas detta också av Nutrix. Det har också förekommit ännu färre juverinflammationer än tidigare och antibiotikamedicinering har krävts bara ett par gånger i år. – Men pellegrisar måste fortfarande samlas in, det kommer man väl aldrig ifrån, konstaterar Lotta.

Suggans vattenbehov för kultingarna

Diperiod, dagar: 28 dagar
 Avvanda / kull : 14

	Kulting	Kull
Födelsevikt, kg, kg	1,35	19
Avväjningsvikt, kg	7,50	105
Viktökning under diperioden, kg	6,15	86

Suggans mjölk / tillväxtkilo: 4,1 liter

	Kulting	Kull
Mjölk under diperioden sammanlagt, liter	25,2	353

Vatten som behövs/ liter mjölk: 2,5 liter

	Per dag	Under diperioden
Vattenbehov för mjölkproduktionen, liter	31,5	883
Suggans behov av vatten för egen del, liter	12,0	
Den digivandes totala vattenbehov, liter	43,5	

Suggan får vatten ur blötfodret / dygn	20,0	
--	------	--

Suggan bör dricka extra vatten, liter / dygn 23,5

Fungerande utfodring kräver fortsatt uppföljning

Det lönar sig att följa upp och dokumentera foderintaget i mellanuppfödningen, speciellt under de svåra dagarna i grisens levnadscykel: genast efter avvänjningen och under tredje veckan, då de antikroppar som erhållits av suggan har försvagats. Då erhålls den bästa informationen som krävs för utvecklingen av utfodringen.

Den totala foderkostnaden för ett sugghus som säljer förmedlingsgrisar består beroende på foderkomponenterna till mellan 35 och 45 % av grisfodret som konsumeras i mellanuppfödningen.

Att följa upp ändringarna som görs i fodret, foderblandningarna eller foderkurvorna vid utfodringen av suggorna är enkelt, eftersom produktionsuppföljningsprogram för sugor är i allmänt bruk. Med hjälp av de rapporter som erhålls och de tilläggsanalyser som görs på grundval av dessa, är det möjligt att följa upp vilken effekt ändringar i utfodringen har haft.

När det gäller att följa upp mellanuppfödningens avdelningar är situationen annorlunda. Det uppskattas att endast ca 25 % av gårdarna i någon som helst utsträckning följer upp avvänjningsgruppens produktionsresultat ända fram till försäljningen.

Men för att utfodringen ska fungera väl, både för kundens och foderleverantörens del, krävs en uppföljning av fodrets funktionalitet och förhållandet mellan resultat och satsning. Kalkylen kan antingen

genomföras med ett produktionsuppföljningsprogram (PigVision eller CloudFarm) eller med en Excel-kalkyl.

Det räcker inte med att endast följa upp tillväxthastigheten, utan det foder som används måste i kalkylen allokeras till rätt grisar. Målsättningen med uppföljningen av mellanuppfödningens produktionen bör alltid vara att erhålla information om foderåtgången och den totala foderkostnaden för den producerade förmedlingsgrisen.

På grundval av produktionsuppföljningens mätare kan ändringar i foderblandningarnas näringsinnehåll och råvaror som används under olika tillväxtskeden genomföras. Tidpunkterna för byte av foderblandningar och mängden foder som konsumeras i olika skeden påverkar utvecklingsarbetet för utfodringen.

MÅLSÄTTNING JÄMN STORLEK

Noggrannheten på uppföljningen av mellanuppfödningens produktionsresultat är som bäst när avvänjningsvikten är verklig, dvs alla grisar som avvänjs vägs.

En dålig dagstillväxt är ofta följden av

”I utfodringen av dikor används uppföljningen redan i stor skala. I mellanuppfödningen är situationen en annan.”

att yngre eller mindre grisar växer dåligt i avvänjningen. Om man inte beaktar de yngre grisarnas utvecklingstakt vid utfodringen kommer viktskillnaden att växa.

Vid avvänjningen bör de yngsta och minsta grisarna separeras till egna bås, och användningstiden för det första fodret bör förlängas. Maskinell utfodring möjliggör inte alltid detta, utan vid bytet av foderblandningarna måste man på de minsta grisarnas bekostnad nöja sig med kompromisser.

De största förbättringarna av tillväxten i mellanuppföljningen får man genom att koncentrera sig på att grisarna som

ska avvänjas är jämnstora. Redan från suggans dräktighet påverkar överraskande många faktorer grisens framgång i mellanuppfödningen, bland annat suggans vaccineringsprogram, kulingarnas födelsevikt, hur länge grisningen tar, tillgången till råmjölk, mjölkproduktionens utveckling och att minimera förflyttningen av de diande grisarna.

FODERUTVECKLING I DE UTMANANDE SKEDENA

De mest utmanande skedena i utvecklingen av grisarnas foderintag är dagarna genast efter avvänjningen och tredje veckan efter avvänjningen. Under den första veckan får den lilla grisen ofta nya kompisar, ett nytt hem och en ny näringskälla. Under den tredje veckan har de antikroppar som kulingen har fått av suggan försvagats och den måste klara sig med sina egna. Då finns det risk för lös avföring, försämrat foderintag eller beteendestörningar.

Man strävar efter att mildra dessa besvärliga punkter med hjälp av utfodringen och genom att hantera

omständigheterna. Med tanke på foderutvecklingen borde man uttryckligen flytta uppföljningen och dokumentationen av foderintaget till en mer utmanande period på gården.

Vilka förändringar sker i foderintaget, i vilket skede och för vilken del av grisarna? Detta kräver bås- och ventilspecifik uppföljning och dokumentering av foderintaget, vilket ofta betyder handarbete.

KONTROLLERA OCKSÅ VATTNETS KVALITET

En mellanuppfödningssgris är betydligt känsligare för ändringar i foderhygienen än ett äldre svin. När ätproblem utreds måste man gå igenom komponenthygien (fodersilon), blandningsbehållarhygien (tvätt av behållarna och andelen eventuellt återstående foder), rörhygien (tvätt av rörledningarna, behandlingar) och tråghygien (korrekt fodermängd).

Även kvaliteten på vattnet som används som dricksvatten och för utfodringsutrustningen måste ständigt och under olika årstider hållas på checklisten. ■

MÅLVÄRDEN

- Vid analys av tillväxt- och foderanvändningsresultat bör man jämföra resultat som är beräknade på samma sätt. Målvärdena sätts alltid upp enligt avvänjnings- och försäljningsvikten.

- Exempelvis med foderblandning (starter-foder, helfoder för avvänjning, egen komponentblandning / blandningar), 7,5 kg avvänjningsvikt och 30 kg försäljningsvikt bör målsättningen vara:

- Tillväxt över 460 g/dag

- Dödlighet (omfattar inte avlivade med tumörer) under 2 %

- Foderverkningsgrad, fe/kg under 1,65

Sinikka rekommenderar

”Världens bästa kötträtt”

Hyllning till Entrecote, potatiships och grönsallad

SINIKKA HASSINEN

direktör Atria Nöt

”Atrias garanterat möra entrecote är världens bästa kötträtt och till den passar hemmagjorda potatiships och en krispig grönsallad. Den här rätten lämpar sig även för gluten-sensitiva personer. Själv behöver jag ingen sås när köttet är utmärkt – och det är ju Atrias garanterat möra! Mannen som bor hemma hos oss är för övrigt en utmärkt biffstekare. Därför följer vi den traditionella, väl inarbetade arbetsfördelningen vid tillredningen av denna maträtt.”

Atria nöts garanterat möra Entrecote

mellanstora potatisar, exempelvis Annabelle

färska grönsaker för grönsalladen

kallpressad olivolja för potatisarna och som salladssås

smör att steka i

salt och peppar

1. Ta ut entrecoten för att värmas i god tid, åtminstone en timme innan den ska stekas. Skär ordentliga, ca tre cm tjocka biffar av köttet.

2. Tillred grönsalladen och potatishipsen. Till grönsalladen passar alla slags färska grönsaker enligt egen smak: bladsallad, grönkål, spenat, gurka, tomat, äpple o.s.v.

3. För potatishipsen väljer jag mellanstora potatisar som jag tvättar, men inte skalar. Sorten Annabelle lämpar sig exempelvis utmärkt för ändamålet. Skiva potatisarna i några millimeter tjocka skivor. Skölj bort stärke-

sen och torka bort det mesta av vattnet från skivorna. Bred sedan ut skivorna bredvid varandra på en ugnsplåt. Stänk lite olja på skivorna med en pensel. Stek 15–20 minuter i ugn i 225° tills chipsens yta är vackert brun. Strö salt på ytan genast när du tar dem ur ugnen.

4. Stek entrecote-biffarna medan chipsen är i ugnen. En tjockbottnad stekpanna, t.ex. av gjutjärn, är bäst att steka biffar i och riktigt smör är det bästa stekfettet. Stek i en relativt het panna, men inte för het (till exempel 7/9). När vätskedroppar börjar bildas på biffens yta är det dags att vända den. Stek ungefär fyra minuter på båda sidorna. Jag tycker att entrecote-biffen är lämpligt medium stekt vid knappt 60 graders inre temperatur. Temperaturen kan exempelvis kontrolleras med snabbtermometern från Suomen Lämpömittari Oy, som finns att få i varuboden. Låt biffarna vila ungefär fem minuter under folie innan du sätter dem på tallriken för att avnjutas. Salt och peppar räcker som kryddor för biffarna.

TEXT: Essi Tahvola och Maiju Pajula, projektanställda NurmiNauta

Förlusterna vid konservering under kontroll

Konserveringsförluster uppstår oundvikligen i någon omfattning, men om tekniken är i skick kan man begränsa dem till ett minimum. Konserveringshandbok för ensilage hjälper att välja rätt alternativ i de olika arbetsskedena.

Projektet Produktiv vall för nötkreatursgården publicerar inom den närmaste tiden en konserveringshandbok för ensilage som är riktad till producenterna. Handboken innehåller både den teoretiska bakgrunden till konservering av foder och helt konkreta råd hur man producerar ensilage av ännu bättre kvalitet.

”Fodrets näringskvalitet kan man i efterhand korrigera med hjälp av tilläggsfoder, men fodrets konserveringskvalitet kan inte kompenseras på något sätt.”

Det är säkert omöjligt att i för stor utsträckning poängtera hur viktig biten ensilage av god kvalitet är för gårdens produktivitet: redan några cents inbesparing per kilo torrsubstans kan på årsnivå betyda inbesparningar på flera tusen euro.

Förluster som uppstår under konserveringsprocessen slösar på den redan odlade och skördade spannmålen både kvantitativt och kvalitativt. Och detta

sker försåtligt utan att man märker det, speciellt om något delområde av konserveringen misslyckas. Att känna till och förstå konserveringsprocesserna bidrar till att kunna identifiera eventuella problempunkter i den egna gårdens fodersituation och de orsak-verkan sammanhang som har lett till detta.

FÖRLUSTERNA UNDER KONTROLL I OLIKA SKEDEN

Konserveringsförluster uppstår oundvikligen i någon omfattning, men om konserveringstekniken är under kontroll förblir de relativt små. Det är besvärligt att mäta konserveringsförluster, eftersom förlusterna sker i olika skeden, så som andnings- och abskissionsförluster på fältet, förluster som orsakas av jäsningsen, utsortering av möjligt, efterjäst eller på annat sätt förstört foder och slutligen rester som djuren inte har ätit upp.

Typen av konserveringsförluster beror också på den skördemetod som har valts. Vid en lyckad konservering förlorar man ca 10–15 % av den skördade torrsubstansen, men mängden kan vara betydligt större om fel- eller sidojäsning förekommer i fodret.

Som en gammal vishet kan man konstatera: fodrets näringskvalitet kan

man i efterhand korrigera med tilläggsfoder, men fodrets konserveringskvalitet kan inte kompenseras på något sätt. Att satsa på ensilage av god kvalitet betalar tillbaka sig, eftersom ensilage av god kvalitet ökar foderintaget, vilket i sin tur för mjölkkor resulterar i bättre produktivitet och för nötköttskreatur i bättre tillväxt.

Om man misslyckas i konserveringsskedet, har satsningarna på fältets skick och bearbetning, sådden, fröna, gödslingen, skördemaskinerna, konserveringsmedlen och skördearbetet skett i onödan.

STOR INVERKAN PÅ LÖNSAMHETEN

Trots att jordbrukaren inte får sin lön direkt från vallodlingen, är vallproduktionen utan tvekan en viktig del av den finländska nötkreatursproduktionen och dess framgång eller misslyckande har en mycket stor inverkan på gårdens lönsamhet.

Det krävs bara en svag länk i den långa kedjan för att produktionen ska misslyckas. Teamet som har skrivit konserveringshandboken för ensilage, hoppas att handboken ska hjälpa producenterna att uppnå ännu bättre konserveringskvalitet. Handboken publiceras i tryckt och elektronisk version på både finska och svenska. ■

Saftiga lårbitar och eldigt söt glasering

ATRIA GRILL & GLAZE GRILLBITAR AV KYCKLING FIRECRACKER 450 G är en saftig och eldig förpackning grillbitar tillverkade av finländska antibiotikafria kycklinglår. Förpackningen innehåller en separat påse sås för efterkryddning som är tillverkad av söt chilipasta och sirap. Köttandelen i dessa saftiga lårbitar av kyckling är 89 %.

UTNÄMNINGAR

Agrolog **Daniel Klockars** har från och med 1.9 utnämnts till A-Foders kundrelationschef med ansvar för försäljning och utveckling av svinfoder i västkustregionen

AMK Agrolog **Sampo Tupila** har från och med 1.6 utnämnts till A-Foders kundrelationschef med ansvar för försäljning och utveckling av svinfoder på Södra Finlands område..

Agrolog Amk **Tuija Huuskonen** har från och med 4.5 utnämnts till mjölkgårdarnas kundrelationschef med norra Savolax västra del som ansvarsområde.

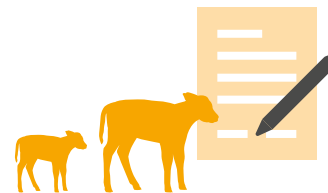
Agrolog YHS **Taneli Marttila** utnämndes till inköpschef för spannmålshandeln vid A-Foder och inledde sitt arbete den 1 maj. Marttila är chef för spannmålsteamet och ansvarar även för försäljningen i åkerinsatshandeln och sortimentsutvecklingen.

FM (miljövetenskap och -teknologi) och ingenjör YHS **Teija Paavola** utnämndes till utvecklingschef för Atria Producenters miljöansvar. Hon inleder sitt arbete den 1 juni.

AtriaLänkens nya funktion underlättar uppföljningen av djuranmälningar

AtriaLänken är en kostnadsfri, enkel och snabb tjänst för Atria Nöt-producenter som använder nötprogrammet Min Gård. Med tjänsten gör du djuranmälningar mellan Producentens arbetsbord, programmet Min Gård och nötkreatursregistret.

AtriaLänken fick en ny funktion i april. Du kan enkelt granska djuranmälningar genom att välja fliken Uppföljning av anmälningar. Med den nya knappen Gjorda anmälningar kommer du till Atrias Producentens arbetsbord där du hittar information om de anmälda djuren samt om hämtningar och leveranser.

På Producentens arbetsbord kan du skriva ut en lista över öppna anmälningar och djur som är klara att hämtas i PDF-format eller exportera listorna till en Excel-fil. Uppgifterna om utfall kommer emellertid fortsättningsvis direkt till AtriaLänken.

Nytt på Producentens arbetsbord

Nu hittar du på Producentens arbetsbord även utfodringsplaner som våra experter har sammanställt. Utfodringsplanerna finns i avsnittet Produktion på fliken Utfodring.

Resultat och stämningar från Lihakuntas-representantskapsval

Lihakuntas representantskapsval har hållits – bekanta dig med representantskapets medlemmar.

Bekanta dig med utvalda medlemmar:
lihakunta.fi

Vincent Klutse

”Fågelögat måste vara skarpt varje dag.

Älska ditt eget arbete

Vincent Klutse kommer ursprungligen från Ghana och kom år 1992 till Imo för att studera till agrolog. Redan följande år inledde han studier vid Helsingfors universitet och blev färdig agronom 1998. Vincent arbetade som kalkonkonsulent för Atria 2000–2004. Efter en liten runda utomlands återvände han till Atria för tio år sedan.

Vem är du och vad gör du?

Jag heter Vincent Klutse och arbetar som fältchef vid unghöns- och avelshönsgårdarna i Atria Fjäder-kedjan.

Din favoritmat?

Finsk ärtsoppa, som påminner ganska mycket om svart bönsoppa från Ghana. Memma äter jag också med grädde, men bara på påsken och med slutna ögon.

Berätta om din största framgång på jobbet?

Oftast är det ett tecken på framgång när resultaten förbättras.

Beskriv din expertis med fyra ord?

Positiv med full fågelkontroll.

Om du skulle få ge endast ett råd till våra producenter, vad skulle det vara?

Älska ditt eget arbete.

Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig?

Det finns aldrig två likadana dagar. Jag kanske tar emot ungfåglar som kommer från Sverige – ibland tidigt på morgonnatten. Andra dagar är det kvalitetsvägning av avelshöns, förflyttningar från uppfödningens anläggningen för unghöns till hönsriet, gårdsbesök, kontroll av resultaten och sammandrag samt olika utredningar.

Men det viktigaste är trots allt att hålla koll på fåglarna – vad de gör, hur de ser ut. Fågelögat måste vara skarpt.

Vad betyder det för dig att arbeta i Atria-kedjan?

För mig betyder arbetet i kedjan att säkra den finländska matproduktionen och livsmedels-säkerheten.

Komplettera följande mening:

Världens renaste matkedja finns hos Atria.

Atria®

GRILLFULNESS

SMAKSÄTT SNABBT OCH ENKELT,
NJUT AV GRILLSTUNDEN.